Газета выдаецца са жніўня 1917 года

7 снежня 1991 г.
СУБОТА
№ 235 (21763)
Цана 20 кап.

ЗВЯЗДА

АПОШНЯЯ ІНФАРМАЦЫЯ АД 18 ДА 18 СУТАК

КУДЫ СПЛЫВАЕ ЗОЛАТА?

За мінулы год на польскім «чорным рынку», як паведамляе польскі друк, было прададзена ад 70 да 100 тон савецкага золата. У асноўным яно прапаноўваецца ў выглядзе гатовых вырабаў: ланцужкоў, пярсцёнкаў і бранзалетаў. Улічваючы наша блізкае суседства з Польшчай, можна прыйсці да высновы, што значная частка гэтага золата выкачваецца менавіта з Беларусі. А ўзамен што!

ЗАВЯЛІСЯ ДОЛАРЫ

ПІНСКІ РАЁН. (С. Шапіра). Першыя 300 «зялёненькіх» паступілі ў касу калгаса «Перамога». Выручаны яны за прададзеныя шкуркі норак. На калгаснай звераферме зараз утрымліваецца больш за тысячу звяркоў чорнай, карычневай і нават серабрыста-блакітнай масці.

Пасля завяршэння будаўніцтва новых памяшканняў пагалоўе норак павялічыцца да 10 тысяч. Вырашана за валюту прадаваць не толькі самі шкуркі, але і гатовыя футравыя вырабы, пашытыя ва ўласнай майстэрні.

І Ў ОРШЫ ЁСЦЬ КАМП'ЮТЭРЫ

ОРША. (А. Дук). Па 15, а то і 45 дзён прыходзілася чакаць адказу з Мінска і Масквы кліентам касы папярэдняга продажу чыгуначных білетаў, каб даведацца аб наяўнасці свабодных месц на поезд. Зараз, калі касу абсталявалі новай тэхнікай, камп'ютэр за некалькі хвілін дае патрэбную інфармацыю. Пры наяўнасці месц пасажыр адразу ж мае магчымасць набыць білет.

РАЗБЛЫТАЦЬ КЛУБОК ПРАБЛЕМ...

А ВОСЬ ШТО ДУМАЮЦЬ «ЛЮДЗІ З ВУЛІЦЫ»:

Сямён БАДРОЎ, рабочы завода медыцынскіх прэпаратаў: Гэта вельмі добрая ідэя — сустрэча кіраўнікоў трох братніх (не палічыце за гучныя словы) рэспублік, прытым найбольш эканамічна развітых. Выбірацца з багны сённяшняга бязладдзя трэба, і зрабіць гэта будзе лягчэй, калі станем дапамагаць адзін аднаму. Адкладваць на заўтра гэта нельга, камяк праблем нарастае з кожным днём.

Мікалай ШАПАВАЛАЎ, інвалід Вялікай Айчыннай вайны: Вы, маладыя, магчыма і не ведаеце, а я добра памятаю, што ў даваенныя гады праходзілі ўсеславянскія з'езды. Праўда, у той час ніякіх эканамічных пытанняў на іх не вырашалі, а праводзіліся яны хутчэй з нейкімі ідэалагічнымі мэтамі. З'езды праводзіць сёння не час, а вось сустрэчы, прычым рэгулярныя, кіраўнікоў трох славянскіх рэспублік, ці дзяржаў, як цяпер кажуць, патрэбныя.

Уладзімір ЛЕАНОВІЧ, студэнт Беларускага дзяржаўнага інстытута народнай гаспадаркі: А што мне той Ельцын, прыязджае — хай едзе, я не супраць, хоць на сваёй скуры вынікі гэтага візіту я, відаць, не адчую. Яны сустракаюцца кожны дзень, а мы ўсё спаўзаем...

ФАКТ-ПРЫГАЖОСЦЬ

Ужо не першы год на возеры Замкавае, якое абрамляе замак Радзівілаў, жывуць пяць беласнежных лебедзяў-шыпуноў. Жывуць без асаблівых цяжкасцей і прыгод да першых маразоў. Як толькі возера замярзае, гордыя птахі без прынукі, самаходам, шыбуюць у мясцовую... кацельню. Хоць без вялікай раскошы, але ў цяпле і пры доглядзе.

«ГАРЭЛАЧНЫ БУМ»

ШЧУЧЫН. (В. Юрэвіч). У свой час паэт Міхась Васілёк сказаў: «Ой, гарэліца мая, што ты вырабляеш, ты над намі, мужычкамі, літасці не маеш...»

Што датычыцца Шчучына — то не толькі над мужычкамі. Па сутнасці, амаль цэлы тыдзень працягваўся ў горадзе сапраўдны «гарэлачны бум». Чэргі ў магазіны займаліся як толькі пачынала віднець, і гандаль працягваўся аж да поўначы. «Пашанцавала» з работай міліцыі: сітуацыя вакол «кропак» вымушала чакаць лепшага. Што да кліентаў, то са злосці яны «паміналі» ўсіх: і ўлады, і канкрэтных асоб, і мясцовы райспажывсаюз, маўляў куды ўсе глядзяць? І сапраўды, куды? Тым больш — напярэдадні Каляд і Новага года.

З АРГЕНЦІНЫ ПА НІТЦЫ, БАРАНАВІЧАМ — КАШУЛЯ

Жыхарам Баранавічаў вельмі пашанцавала. У іх знайшоўся багаты замежны сваяк.

Мільянер з Аргенціны Эктар Світуновіч мае намер адкрыць на радзіме сваіх продкаў, у Баранавічах, уласнае прадпрыемства, якое будзе шыць адзенне. Праўда, запрацуе фірма Світуновіча, відаць, не хутка. А таму на першым часе прадукцыя будзе вырабляцца ў Буэнас-Айрэсе і прадавацца ў Баранавічах. І, што самае прыемнае, за рублі. Вось толькі якія будуць цэны — пакуль невядома.

ШКОЛА Ў КВАТЭРЫ

ЖЛОБІН. (М. Шуканаў). З вясны гэтага года ў Жлобіне дзейнічае нядзельная дзіцячая школа пры мясцовай абшчыне хрысціян-каталікаў. Ініцыятарам яе стварэння з'яўляецца ксёндз Ян, які не так даўно прыехаў сюды на сталую працу.

Дзеці, якіх налічваецца каля 30 чалавек, пакуль займаюцца ў змешанай узроставай групе. Нягледзячы на тое, што заняткі з-за адсутнасці ў Жлобіне дзеючага касцёла вядуцца на прыватнай кватэры, яны праходзяць цікава і захапляльна. У роўнай ступені надаецца ўвага тром мовам: беларускай, польскай і рускай.

У каталіцкай абшчыне Жлобіна не толькі выхоўваюць дзяцей духоўна, але і ўмацоўваюць іх здароўе. Так, дзякуючы намаганням ксяндза Яна, мінулым летам 26 дзяцей амаль цэлы месяц адпачывалі ў Польшчы. Паездку фінансаваў польскі касцёл. Дарэчы, у гэтую групу былі ўключаны дзеці не толькі з каталіцкіх, але і з праваслаўных сем'яў. Плануецца новая паездка дзяцей у Польшчу наступным летам.

ВЫВУЧАЎ ЖА СТАТУТ: НЕ ПАКІДАЙ ПОСТ!

Некалькі дзён назад мы паведамілі, што ваеннаслужачы адной з часцей А. Баброў самавольна пакінуў пост і, пагражаючы зброяй, на шашы каля вёскі Луцэвічы Кобрынскага раёна захапіў машыну, спрабуючы ўцячы.

Апавясцілі мясцовае насельніцтва, наладзілі пошук дызерціра. Разгульваць на волі таму давялося нядоўга: заціснуты з усіх бакоў у лесе каля вёскі Вулька-Градзішчанская Пінскага раёна, Баброў здаўся ўладам. Зброя пры гэтым не прымянялася.

ВА ЎРАДЗЕ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Прыняўшы прапанову Гродзенскага аблвыканкома, Савет Міністраў Беларусі пастанавіў стварыць на тэрыторыі вобласці міжнародны кансорцыум «Нёман». Аблвыканкому прадастаўлена права ажыццяўляць рэгістрацыю ствараемых у складзе кансорцыума структур з прыцягненнем замежных капіталаўкладанняў, а таксама даручана забяспечыць адвод зямельных участкаў для арганізацыі свабоднай эканамічнай зоны, размяшчэння і будаўніцтва аб'ектаў.

Урад рэспублікі звярнуўся з просьбай у Вярхоўны Савет разгледзець пытанне аб стварэнні ў складзе кансорцыума «Нёман» свабоднай эканамічнай зоны, вызначэнні яе прававога статуса і вызваленні ад падаткаабкладання ў адпаведнасці з заканадаўствам рэспублікі.

***

Выконваючы Пастанову Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь «Аб увядзенні ў дзеянне Закона «Аб грамадзянстве Рэспублікі Беларусь», урад сваім распараджэннем даручыў Міністэрству ўнутраных спраў распрацаваць да 1 лютага 1992 года і ўнесці ў Савет Міністраў праект Палажэння аб пашпарце грамадзяніна Рэспублікі Беларусь, парадку і ўмовах яго выдачы.

Міністэрствы замежных спраў і юстыцыі па 1 сакавіка 1992 года павінны падрыхтаваць праект Закона «Аб прававым статусе замежных грамадзян і асоб без грамадзянства на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь».

Аляксей ЗАЙКОЎСКІ.

ЕЛЬЦЫН СПЯШАЕЦЦА Ў МІНСК

САРДЭЧНА ЗАПРАШАЕМ, БАРЫС МІКАЛАЕВІЧ!

Напярэдадні

Сказаць, што ягоны візіт у Мінск чакаўся з вялікім нецярпеннем, — значыць, не сказаць нічога. Ельцын ёсць Ельцын... І асабліва — цяпер, калі практычна поўнасцю рухнула некіруемая імперыя пад назвай Савецкі Саюз, а кожная з занава ўтвораных суверэнных рэспублік шукае сябе ў гэтым няпростым свеце і супярэчлівым жыцці, імкнучыся, вядома ж, найперш не толькі заявіць аб сабе на поўны голас, а і падумаць аб сваім народзе. Народзе, прыніжаным і зняважаным неўладкаванасцю і непарадкамі літаральна ва ўсім, на кожным кроку... Урэшце, і самі рэспублікі — на краі бездані... І ў гэтых умовах ад прэзідэнта Барыса Ельцына ў многім залежыць не толькі лёс Расіі, а і суседніх з ёй дзяржаў.

Пра тое, што Барыс Мікалаевіч наведаецца ў Рэспубліку Беларусь, я асабіста даведаўся па неафіцыйных каналах яшчэ тыдні два назад. Афіцыйна ж гэта паведамленне прагучала ў мінулы чацвер, калі ў Маскве адбылася сустрэча двух прэзідэнтаў — Расіі Б. Ельцына і практычна неіснуючага ўжо СССР М. Гарбачова. Як стала вядома, на працягу гадзіны яны абмяркоўвалі праблемы, узніклыя ў сувязі з падрыхтоўкай да падпісання новага Саюзнага дагавора. Размова паміж прэзідэнтамі, мяркуючы па ўсім, мела не толькі шырокі, а і востры характар. У тэлевізійным інтэрв'ю пасля сустрэчы Міхаіл Сяргеевіч сказаў літаральна наступнае: з Ельцыным мы абгаварылі і ягоную паездку ў Беларусь... Што гэта — спроба чарговай рэкамендацыі наконт таго, як сябе весці, дадзеная старэйшым па чыну Прэзідэнтам малодшаму? Не думаю. Па-першае, не той час; ды і, па-другое, не той чалавек Барыс Мікалаевіч, які можа дазволіць сабе слухаць чыесьці парады, а тым больш —выконваць нейчую волю... А можа так і было?! Можа, і Ельцын пачаў мяняцца?! Жыццё ж на месцы не стаіць...

Так, цікавасць да паездкі Прэзідэнта Расіі ў суседнюю суверэнную Беларусь М. Гарбачоў мог праявіць найперш у сувязі з тым, што, паводле зноў жа неафіцыйных звестак, у ходзе візіту Ельцына чакаецца прыбыццё да нас і Прэзідэнта Украіны Л. Краўчука. Больш таго, існуе меркаванне, што кіраўнікі трох славянскіх рэспублік маюць намер падпісаць шэраг сумесных дакументаў... А гэта ўжо не проста цікава: тут, у Мінску, у многім можа прадвырашыцца лёс як Расіі, Украіны і Беларусі, так і будучыня былога СССР.

Аднак усё гэта, так сказаць, прагнозы і меркаванні. Чакаць вынікаў засталося нядоўга. Дай Бог, каб былі яны плённымі, узаемавыгаднымі і карыснымі— усім нам, кожнаму з трох Вялікіх народаў.

Свае пазіцыі адносна будучыні Расіі і краіны ў цэлым Барыс Мікалаевіч Ельцын апошнім часам выказваў не адзін раз. У заяве аб прызнанні Расіяй незалежнасці Украіны, зробленай днямі, ён, у прыватнасці, падкрэсліў: «Усебаковае супрацоўніцтва нашых дзяржаў, іх узаемазалежнасць, станоўчы вопыт нашых узаемаадносін у мінулым патрабуе асабліва беражлівых да сябе адносін. Узаемавыгаднае і збалансаванае супрацоўніцтва паміж Расіяй і Украінай можа і павінна стаць прыкладам двухбаковых адносін паміж рэспублікамі старога Саюза. Адкрываюцца новыя магчымасці для цеснага ўзаемадзеяння з іншымі рэспублікамі, фарміравання сапраўды раўнапраўнай садружнасці суверэнных дзяржаў». Вельмі спадзяюся, што і ў Мінску адносна нашай дзяржавы, наконт будучых адносін Расіі і Беларусі Барыс Мікалаевіч скажа такія ж адназначныя і цёплыя словы.

З праграмы знаходжання Б. Ельцына ў Мінску вядома, што ў беларускай сталіцы адбудзецца абмен ратыфікацыйнымі граматамі і падпісанне двухбаковага дагавора паміж Расіяй і Беларуссю на 1992 год. Акрамя гэтага, ён выступіць у парламенце перад народнымі дэпутатамі Рэспублікі Беларусь.

Расія і Беларусь... Не палічы, чытач, за гучныя словы, але скажу: няма больш у свеце двух народаў, узаемаадносіны паміж якімі не былі б такімі цеснымі, шчырымі і залежнымі адзін ад аднаго. Лёсы рэспублік, а цяпер — суверэнных дзяржаў — такія падобныя! І, разам з тым, — своеасаблівыя і непаўторныя. Цяпер жа, дабіўшыся, у рэшце рэшт, свабоды і незалежнасці, нам тым больш нельга аднаму без другога. Мне здаецца, кіраўнікі Расіі і Беларусі гэта выдатна разумеюць!

Анатоль МЯСНІКОЎ.
Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

«...МЫ ЎСЕ РАЗАМ ЛЯЦІМ ДА ЗОР»

Сёлетні год пазначаны імем Максіма Багдановіча не толькі для Беларусі. Святочныя вечарыны, юбілейныя імпрэзы адбыліся напярэдадні 100-годдзя вялікага сына нашай зямлі ў многіх гарадах за мяжой. Гэтай даце быў прысвечаны вечар у штаб-кватэры ЮНЕСКА ў Парыжы. А месяц назад імя Максіма Багдановіча сабрала прыхільнікаў беларускай культуры ў Нью-Йорку, у ААН. На вечарыне выступіў міністр замежных спраў Рэспублікі Беларусь Пётр Краўчанка. Ніжэй змяшчаем яго выступленне з неістотнымі скарачэннямі.

Мы, як і ўсе народы свету, маем сваіх выдатных сыноў. Фізічна адыходзячы ад нас у вечнасць, яны духоўна застаюцца з намі, сваім існаваннем, прыкладам жыцця, геніяльным прадбачаннем яднаюць жывую повязь пакаленняў, вечнасць і неўміручасць нацыянальнага духу, самога народа. І ў гэтым — існасць жыцця. Яны — духоўныя правадыры і настаўнікі нацыі, яе гонар і сумленне, шчасце і радасць, надзея і боль. Колькі будзе існаваць жыццё на зямлі, столькі сэрца кожнага беларуса будзе саграваць імя Максіма Багдановіча.

27 лістапада 1891 года на небасхіле нашай літаратуры назаўсёды ўзышла і ніколі не згасне зорка першай велічыні, зорка натхнення і кахання, спадзявання і веры ў лепшую долю аднаго з самых гаротных еўрапейскіх народаў. І ў гэтым быў нейкі цуд, нейкая нязгаднасць і таямнічасць. Як, адкуль і чаму маленькі хлапчук, які страціў у пяцігадовым узросце маці, быў адараваны на многія гады ад Маці-Радзімы, ператвараецца ў Паэта-Волата, Паэта-Прарока. Паэта, як кажуць, божай міласці і ласкі.

А ці не сімвалічна, што ў год нараджэння Максіма ў далёкім Кракаве з'явілася на свет «Дудка беларуская», якая быццам загучала над калыскай геніяльнага дзіцяці, гаворачы Максімку: «У добры шлях», сцвярджаючы з'яўленне беларускай літаратуры новага часу.

І ён смела і хораша пайшоў па сваім кароткім 25-гадовым жыццёвым шляху, ні на каго непадобны, геніяльны ў сваёй прастаце, натуральнасці, свежасці і чысціні. Ён з'явіўся таму, што так было трэба: прыйшоў яго час і час яго народа, які доўга і маўкліва пакутаваў, марыў пра нацыянальнае абуджэнне.

Малады паэт-рамантык не мог змірыцца з «кавалкамі грубага жыцця», якія ён, сілай свайго таленту і натхнення, пакляўся ператварыць у «жэмчуг пачуцця».

Давайце ўспомнім і запомнім, што ў асобе Максіма Багдановіча мы бачым аднаго з першых беларускіх інтэлігентаў, галоўнымі рысамі якога былі самаахвярнасць, невычарпальная любоў да простага люду, надзвычайная эрудыцыя. Акрамя чатырох славянскіх моў ён валодаў яшчэ пяццю еўрапейскімі, у тым ліку бліскуча — французскай мовай. Верлен і Бадлер, Рэмбо і Сюлі Прудом, Гарацый і Шылер, Пушкін і Шаўчэнка заўсёды побач з ім, у эпіграфах яго вершаў, у сэрцы, у падсвядомасці. Адкрытасць свету, культуры розных народаў зямлі—квінтэсенцыя яго таленту.

Давайце ўспомнім і запомнім, што гэта быў бліскучы перакладчык.

Давайце ўспомнім і запомнім, што гэта быў выдатны музыказнаўца, які ад маці атрымаў незвычайную музычнасць і вельмі тонка разумеў творчасць многіх вядомых кампазітараў (напрыклад, Мусаргскага).

Давайце ўспомнім і запомнім, што гэта быў і паэт-наватар, які імкнуўся сцвердзіць вобразна-выяўленчыя магчымасці роднай мовы і менавіта ён увёў у нацыянальную літаратуру тэрцыны, трыялет, рондa, санет і скерца.

Давайце ўспомнім і запомнім, што Максім Багдановіч быў сярод тых, хто больш жыцця любіў і шанаваў нашу мову. Яшчэ ў дзяцінстве яго вельмі ўразілі словы Ф. Багушэвіча: «Мова — гэта адзенне душы». І бачыцца мне, як стаіць малады Максім, ззяюць яго вочы, квітнее сухотнай чырванню шчака і з вуснаў зрываюцца пранікнёныя словы Каруся Каганца, якія ён горача кідае ў залу, поўную вучнямі Дзямідаўскага ліцэя ў Яраслаўлі.

«Але, не! Наш народ не згіне, і прыйдзе тая часіна, што прачнецца наш русняк і скажа суседзям так: — Служылі мы вам — заплаціце вы нам! Нам грошай не трэба, бо свайго хопіць хлеба. А скажыце нам толькі: «Беларусы Вы».

Давайце ўспомнім і захаваем назаўсёды ў сэрцы тыя светлыя жаночыя імёны, якія натхнялі паэта, яго «Мадоннаў», без якіх творчасць страціла б усхваляванасць пачуццяў. Вечная асалода недасягальнасці, веліч няздзейсненасці, зачараванне «высокаю красою» — магутныя рухавікі яго творчасці. Гэта яны — Ганна Какуева, незнаёмая нам Клава, Эмілія Шабуня (родныя сёстры Івана і Антона Луцкевічаў), Людвіка Сівіцкая (Войцік), Валянціна Кацарэўская будуць навечна з паэтам і з намі. Легендарныя і далёкія імёны, але дзіўна блізкія нам. У гэтай зале сёння наш спявак Б. Андрусішын (Данчык): яго маці і бабуля — самыя блізкія сваякі Эміліі Луцкевіч. Так, сярод нас ёсць дачка Эміліі Яніна Каханоўская, якую не раз у дзяцінстве ўздымаў угору Максім. Яна і сёння памятае цеплыню яго рук. Ці, напрыклад, Людвіка Сівіцкая (беларуская паэтка Зоська Верас), якая памерла ў кастрычніку г.г., не дажыўшы да свайго 100-годдзя менш года. Калі мы ў Мінску ратавалі апошні дом на Рабкораўскім завулку, які на «свае вочы» бачыў М. Багдановіча, то менавіта яна дакладна апісала нашым мастакам тое памяшканне, дзе сустракалася з Максімам (дзе што стаяла, які быў колер сцен, вокнаў). Уяўляючы ўсё гэта, разумееш, што з пункту гледжання вечнасці 100-годдзе — гэта імгненне.

Давайце добрым, ласкавым словам успомнім сваякоў і сяброў паэта, яго настаўнікаў. Успомнім бацьку Адама Ягоравіча, маці Максіма, родных цётак паэта Магдаліну і Марыю, Аляксандру Паўлаўну Волжыну, другую жонку бацькі, хросную маці Вольгу Епіфанаўну Семаву (менавіта яна выпісала паэту «Нашу ніву»), настаўніка гісторыі беларуса Кабанава.

Успомнім і памянём добрым словам неўміручых Янку Купалу, Якуба Коласа, якія давалі дарогу ў друк першым яго творам. Успомнім таксама тых, каго ведаў М. Багдановіч і чые ўгодкі мы таксама адзначаем сёлета: 130-годдзе акадэміка Карскага, 100-годдзе Аркадзя Смоліча (які першым сустрэў паэта на вакзале ў Мінску), 110-годдзе Уладзіміра Ігнатоўскага і Івана Луцкевіча. Юбілей М. Багдановіча супаў і з 500-годдзем пачатку кірылічнага кнігадрукавання.

Так што нам ёсць каго ўспомніць, ёсць кім і чым ганарыцца. 27 лістапада 1891 года ўзышла наша зорка, 12 мая 1917 года паэта не стала. У апошні шлях яго не праводзіў ніхто з блізкіх яму людзей. Так часта бывае з вялікімі паэтамі. На стале каля ложка, апошняга ложка паэта, асірацела ляжалі «Вянок» з закладкай на вершы «Зорка Венера», паштоўка, якую так і не паслаў бацьку, стаяла талерачка з першымі духмянымі суніцамі. Твар быў спакойны і прыгожы, як быццам паэт прылёг адпачыць. Праз чатыры дні прыехаў бацька — Адам Ягоравіч — які, знаходзячыся ў Сімферопалі, атрымаў тэлеграму з Яраслаўля. Стоячы каля магілы сына, убачыў просты надпіс чарнільным алоўкам: «Максим Адамович Богданович — студент». Убачыў і ўспомніў простую беларускую прымаўку, бязлітасную народную мудрасць: «Усё заканчваецца чарвяком». Успомніў і зразумеў нарэшце адзін з вершаў сына:

І чаму паспяшаемся так
Напружаючы ўсе свае сілы,
Калі ціха паўзушчы чарвяк
Усё ж дагнаў нас ля самай магілы.

Жан-Поль Сартр аднойчы трапна сказаў: «Слава — сонца нябожчыкаў». Слава ўжо не грэе Максіма, але яна сёння патрэбна народу. І дзеля таго, каб людзі Зямлі Беларускай адчулі сябе нацыяй, узыходзячым народам, нам патрэбен Пантэон. Пантэон для тых, хто з'яўляецца гонарам і сумленнем нацыі. Беларускую дзяржаву трэба пачынаць будаваць з розных бакоў, не забываючыся пра продкаў, пра карані. І вельмі дзіўна, што сёння, калі можна зрабіць літаральна ўсё, сярод нашай інтэлігенцыі знаходзяцца людзі, якія, спасылаючыся на хрысціянскую традыцыю, выступаюць супраць вяртання Максіма на Радзіму і перазахавання яго ў Мінску. Як быццам прыклад з перазахаваннем Канстанцыі Буйло і Івана Луцкевіча не гаворыць нам, што так можна і трэба зрабіць. Паэт, які ўсё жыццё імкнуўся на Бацькаўшчыну, пакуль што ляжыць «у зямлі, свайму сэрцу не мілай».

Давайце зробім так, каб, будуючы Дзяржаву, мы не забыліся пра Пантэон, пра тое, што, шануючы продкаў, мы будзем дбаць у рэшце рэшт і пра сябе, пра свой народ.

Нашто ж на зямлі сваркі і звадкі,
Боль і горач,
Калі мы ўсе разам ляцім
Да зор?

Так, стоячы тут і шануючы геніяльнага паэта, мы, самі таго не разумеючы, ляцім да Зор, ляцім да яго!

Жыве і векі вечныя будзе жыць Беларусь!

Станіслаў Шушкевіч не адчувае імперскіх замахаў Расіі

Напярэдадні візіта ў Беларусь Прэзідэнта Расійскай Федэрацыі Барыса Ельцына карэспандэнт БелаПАН Алесь Ліпай задаў некалькі пытанняў Старшыні Вярхоўнага Савета Беларусі С. ШУШКЕВІЧУ.

— Дэпутаты ад апазіцыі іншы раз гавораць аб імперскіх замахах Расіі, яго цяперашняга кіраўніцтва. А як на Ваш погляд, ці праяўляюцца ў чым-небудзь імперскія памкненні гэтай дзяржавы?

— Дэпутаты ад апазіцыі апошнім часам надта смела разважаюць аб тым, аб чым менш за ўсё ведаюць. Трэба не гаварыць, а займацца рэальнай палітыкай. Мы вядзём сур'ёзныя перагаворы, і я ніякіх імперскіх замахаў не адчуваю.

У адным з інтэрв'ю радыёстанцыі «Свабода» вы назвалі магчымым аб'яднанне некалькіх рэспублік у новы Саюз без удзелу ў гэтым працэсе цяперашняга саюзнага цэнтра. Ці будзе абмяркоўвацца гэтае пытанне ў час візіту Ельцына?

— Абмяркоўвацца могуць многія пытанні, але, паводле папярэдняй дамоўленасці, весці размову ў такім кантэксце мы не планавалі. Магу дадаць, што ў цэнтры ўвагі ў час перагавораў будзе пытанне паскарэння эканамічных рэформ у Расіі і ўзгадненне ў сувязі з гэтым пазіцый.

— Паводле сведчанняў агенцтва «БелаПАН», пару дзён назад вам званіў Прэзідэнт СССР Міхаіл Гарбачоў і выказваў зацікаўленасць у сваім удзеле ў «беларускай» сустрэчы...

— Я не хацеў бы даводзіць да ведама ўсіх змест сваіх гутарак з Гарбачовым. Таму што гэта — этап абмеркавання, а прамежкавыя вынікі не маюць значэння.

Існуе думка, што толькі рэферэндум аб пацвярджэнні курса Беларусі на незалежнасць паскорыць працэс прызнання незалежнасці нашай рэспублікі міжнароднай супольнасцю.

— Гэта ўжо не проста думка, а адна з прапаноў, вынесеных на нядаўняе пасяджэнне Прэзідыума Вярхоўнага Савета, якая зараз аналізуецца. Дарэчы, сацыялагічныя апытанні паказваюць, што грамадская думка, у пачатку года выказаная на карысць прапанаванага тады на рэферэндуме Саюза, мяняецца...

Бывай, камсамол?

Не ў самай вялікай і раскошнай зале рэспублікі, як было яшчэ зусім нядаўна, а на загараднай базе міжнароднага маладзёжнага цэнтра «Юнацтва» 6 снежня сабраліся на свой апошні, 30-ы з'езд пасланцы камсамола Беларусі. Ясна адно: Ленінскага Камуністычнага Саюза моладзі рэспублікі больш не будзе. Хто ж стане праваправаемнікам адзінай юнацкай арганізацыі?

Менавіта гэта тэма стала пасля даклада першага сакратара ЦК ЛКСМБ Аляксея Крыўдзенкі прадметам дыскусіі.

Чым завершыцца гэта дыскусія і што з'езд вырашыць, даведаемся, калі дажывём да панядзелка.

На адкрыцці з'езда выступіў Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь Станіслаў Шушкевіч.

(БЕЛТА).

● РАДЫЁПЕРАХВАТ ●

РАДЫЁ ПЕРАХВАТ

РАДЫЁ «СВАБОДА»

● Прэзідэнт Грузіі Гамсахурдыя разглядае аб'яўленне незалежнасці Украінай як імпульс для незалежнасці Грузіі. У сваім віншаванні Л. Краўчуку Гамсахурдыя выказвае падзяку за непадпісанне Украінай Саюзнага дагавора, што, на яго думку, з'яўляецца добрай навінай для іншых рэспублік, якія імкнуцца да незалежнасці.

● **У інтэрв'ю германскаму агенцтву ДПА В. Ландсбергіс заявіў, што небяспека па-ранейшаму пагражае Літве. У рэспубліцы існуюць падпольныя сілы фашысцкага толку, якія мяркуюць павярнуць кола гісторыі, падкрэсліў літоўскі лідэр.**

● Адзін з экспертаў Міністэрства эканомікі і планавання СССР заявіў, што рэспублікі былога СССР падтрымалі праект еўрапейскай энергетычнай хартыі. Ён павінен быць падпісаны ў Гаазе 16 снежня г. г. Масква падпіша хартыю ад імя Савецкага Саюза.

● **Узмацненне баёў у Харватыі, магчыма, прывядзе да новага буйнога наступлення часцей федэральнай арміі. Бялградскае радыё паведаміла, што ва Усходняй Харватыі ідуць асабліва жорсткія баі.**

● Сітуацыя ў Закаўказзі ўжо ў многім нагадвае югаслаўскі варыянт. Асабліва ў Нагорным Карабаху. Можа таму Арменія ўсё часцей выказваецца за ўвод войск ААН у гэту зону. Але цікава, што і міністр замежных спраў Эстоніі прапануе ўвесці «блакітныя каскі» ў Прыбалтыку, дзе зараз дыслакуецца Паўночна-Заходняя група войск былога СССР.

«ГОЛАС АМЕРЫКІ»

● **У канферэнцыі, што праходзіць зараз у Маскве паміж дзелавымі людзьмі ЗША і СССР, амерыканцы бачаць залог таго, што рэспублікі ў большай ступені пачнуць супрацоўнічаць з прыватным сектарам, чым з дзяржаўнымі структурамі ЗША. Па меркаванню сустаршыні канферэнцыі амерыканца Мюлера яе галоўная мэта—пазнаёміць прадпрымальнікаў ЗША з умовамі савецкага рынку, падказаць, як лепш ствараць сумесныя прадпрыемствы, наладзіць продаж тавараў з Амерыкі.**

● Абвяшчэнне незалежнасці Украінай, дзе жыве 52-мільённы народ і размешчана магутная індустрыя, ператварыла гэту былую савецкую рэспубліку з малодшага славянскага брата ў новую, упэўненую ў сабе дзяржаву, якая цяпер патрабуе свайго адпаведнага месца ў Еўропе і свеце. Украіна без Расіі здолее хутчэй збавіцца ад спадчыны камунізму і дасягнуць дэмакратыі і працвітання, чым калі б гэтыя рэспублікі былі ў альянсе. Нават хутчэй, чым гэта можа зрабіць Расія.

● РАДЫЁПЕРАХВАТ ●

ДА ВІЗІТУ Ў РЭСПУБЛІКУ БЕЛАРУСЬ

У нядзелю, 8 снежня, у Рэспубліку Беларусь прыбывае з афіцыяльным візітам генеральны дырэктар Арганізацыі Аб'яднаных Нацый па пытаннях адукацыі, навукі і культуры (ЮНЕСКА), вядомы іспанскі вучоны і грамадскі дзеяч Федэрыка Майёр Сарагоса.

Ф. Майёр нарадзіўся 27 студзеня 1934 года ў Барселоне. У 1956 годзе ён з адзнакай закончыў фармацэўтычны факультэт Мадрыдскага універсітэта, праз два гады паспяхова абараніў дысертацыю. У 1963—1973 гадах працаваў загадчыкам кафедры біяхіміі Гранадскага універсітэта, адначасова ў 1968—1972 гадах—рэктарам гэтага універсітэта. У 1974—1978 гадах ён— старшыня Вышэйшага савета навуковых даследаванняў Іспаніі. У 1978—1981 гадах —намеснік генеральнага дырэктара ЮНЕСКА. У 1981—1982 гадах—міністр асветы і навукі Іспаніі, у далейшым—дырэктар Інстытута малекулярнай біяхіміі Мадрыдскага універсітэта, дырэктар Інстытута навукі аб чалавеку ў Мадрыдзе. У 1987 годзе выбраны генеральным дырэктарам ЮНЕСКА.

Аўтар звыш пяцідзесяці навуковых прац, уладальнік ганаровых званняў многіх універсітэтаў, член Каралеўскай акадэміі медыцынскіх навук.

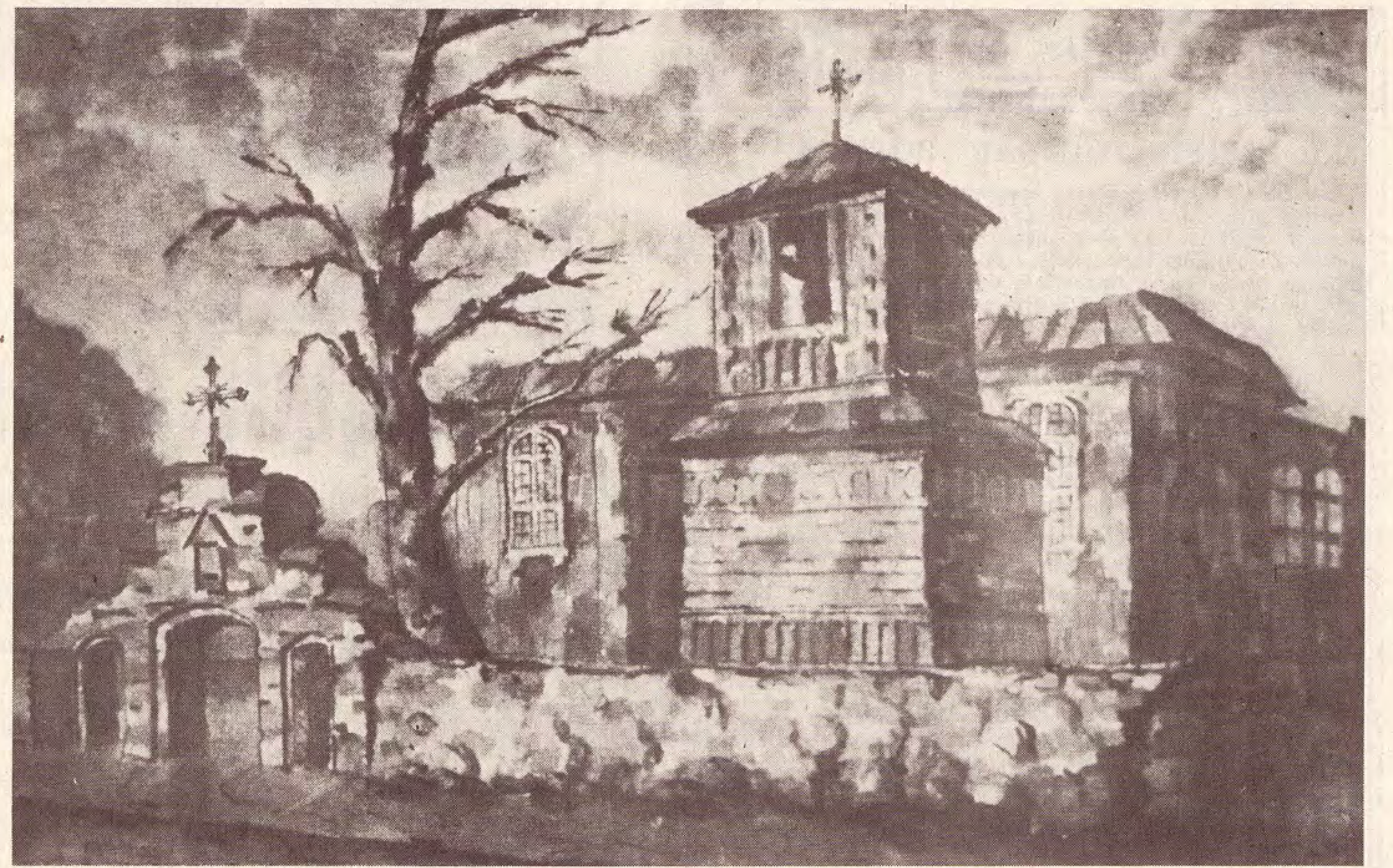
Ф. Майёр шырока вядомы ў свеце як грамадскі дзеяч. Ён з'яўляецца членам Рымскага клуба, членам савета дырэктараў Міжнароднага фонду «За выжыванне і развіццё чалавецтва», удзельнік «Ісык-кульскага форуму».

Жанаты, мае траіх дзяцей.

(БЕЛТА).

ЧАС ПАДПІСАННЯ Ў ДРУК: ПА ГРАФІКУ 21.05, НУМАР ПАДПІСАНЫ Ў 21.05.

Памяць пра Максіма Багдановіча беларускія мастакі ўшаноўваюць вялікай выставай, прысвечанай 100-годдзю з дня нараджэння паэта. Ва ўсіх залах Рэспубліканскай мастацкай галерэі ў Палацы мастацтваў размясціліся больш за тысячу твораў жывапісцаў, графікаў, скульптараў, прыкладнікоў.

Творы прысвечаны не толькі жыццю і творчасці Максіма Багдановіча. Тут — адбітак духоўнага адраджэння Беларусі, асэнсаванне беларускай гісторыі. Свята, якое стала агульнанацыянальным, нясе з сабой не толькі ўрачыстасць, але і шмат пытанняў аб нашай культурнай спадчыне. Гэта — падстава зноў нагадаць аб праблемах, звязаных з прафесійным і народным мастацтвам, з вяртаннем гістарычнай спадчыны. Усё гэта стала тэмай многіх карцін, скульптурных кампазіцый, габеленаў.

Л. САЛОДКІНА.

НА ЗДЫМКАХ: творы з выстаўкі. У. Барабанцаў «На радзіме Багдановіча»; А. Папоў «Касцёл у Граўжышках».

Фота Я. ПЯСЕЦКАГА.

НАШ МАКСІМ

Гэта імя яшчэ на пачатку стагоддзя стала сімвалам маладой Беларусі — вольнай, незалежнай, са сваім рамантычным светам народных спеваў і старажытных паданняў, з багатай гісторыяй, самабытнай культурай, загартаваным стагоддзямі нацыянальным характарам.

Гэта імя — увасабленне трагедыі народа і яго гонару, драматызму і геніяльнасці. Народ паднімаўся з каленяў — і малады моцны голас паэта дапамагаў яму ў гэтым. На самай высокай ноце, недаспяванай змоўкла песня Паэта,— нібы прадвызначаючы лёс нашага нацыянальнага Адраджэння, якое таксама абарвалася на ўзлёце, ледзь пачаўшыся.

Беларусь зноў паднімаецца з каленяў, займае месца ў сям'і еўрапейскіх народаў, вяртае сабе ўласную годнасць, адмаўляючыся ад горкай ласкі магутных апекуноў. І цяпер ёй як ніколі раней зноў патрэбна імя і слова яго, Максіма Багдановіча.

* * *

Ён навучыў, здаецца, гаварыць
Па-беларуску нават кіпарысы,
Барвінак на магільніку гарыстым
Ён навучыў, здаецца, гаварыць.

Паўднёва сонца плавіцца ўгары,
Зямля гарачая, нібыта прысак...
Ён навучыў, здаецца, гаварыць
Па-беларуску нават кіпарысы.

Янка СІПАКОЎ.

Эсэ

Таямнічасць і дакор Багдановіча

Калі думаеш пра яго, калі чытаеш яго творы, калі напружанай работай розуму хочаш зазірнуць за ягоны радок і спасцігнуць высокую таямніцу ягонай паэзіі,— адразу рэфрэнам узнікае напамін — «Ён пражыў толькі 25 гадоў».

А творчага жыцця — усяго дзесяць. І як аддана служыць Паэзіі, як цалкам пачуцці, пераменлівы стан душы пераліць у радок, калі ведаеш, што ў цябе сухоты? Што, можа, не так ужо і далёка мяжа?

І што б мы мелі, каб творчае жыццё доўжылася не дзесяць, а дваццаць, трыццаць, сорак, пяцьдзесят гадоў? Калі б ён творча працаваў пяцьдзесят — то яму было б усяго шэсцьдзесят пяць?

Жыццё і праца таленту заўсёды дакор тым, каму час і лёс наканаваў жыць пасля. Не ведаю, хто пусціў у свет такое спалучэнне, як «малады паэт», у дачыненні да дарослага чалавека, а для мяне яно гучыць як знявага, гучыць недарэчна. Верш альбо ёсць, альбо яго няма. І аўтар — альбо паэт, альбо не. І мне, чытачу, не так важна, колькі гадоў творцу. Мяне цікавіць біяграфія генія, таленту, проста паэта. Але сёння часта ўзнікае пратэст, калі перад прозвішчам аўтара стаіць прыметнік «малады», хаця аўтару ўжо ідзе чацвёрты дзесятак. Уявіце гэты прыметнік побач з прозвішчамі М. Багдановіча ці М. Лермантава.

Пратэст гэты ўзнікае таму, што ім зроблена за кароткі тэрмін столькі, на колькі іншым тры доўгія жыцці не хопіць. Прачытана і ўсвядомлена беларускіх, рускіх, сусветна вядомых аўтараў у такіх памерах, што іншаму цяжка нават уявіць. Ягоныя думкі пра лёс беларускага народа, яго культуру і мову, месца ў сусветным супольніцтве такія глыбокія і грунтоўныя, што многія нашыя клопаты здаюцца дробязнымі і мітуслівымі.

Ёсць нейкая вялікая тайна ў вялікіх паэтаў, якую, на маю думку, крытыкам спасцігнуць не ўдаецца і наўрад ці ўдасца. Мо і не трэба алгебрай правяраць гармонію. Адзін кампазітар ловіць запамінальную мелодыю ўсё жыццё, перакрэмзае кілаграмы нотнай паперы, а мелодыя не ловіцца, выслізгвае, а другі так няўлоўна спалучае гукі, што яны аблятаюць шар зямны і пяюцца ўсюды. Так і з паэзіяй. Яны вельмі блізкія — гармонія гуку і гармонія слова.

У таго і здольнасці быццам бы ёсць, і да рыфмы не прычэпішся, а паэзіі няма. Прачытаеш, адзначыш здольнасць, спрыт—і забудзеш. Гэта вялікая таемнасць—сапраўдны верш. Апісаць словамі якую — немагчыма.

У Максімавых вершах паэзія прысутнічае амаль у кожным радку. І слава ягоная — яшчэ на ўзлёце, асабліва сусветная слава. Дай Божа ягонай паэзіі добрых перакладчыкаў.

Асобныя вершы Максіма так напісаны, што вучыць іх не трэба — яны міжволі застаюцца ў памяці. І калі трэба, самі з'яўляюцца, каб настрой перавесці з аднаго стану ў другі.

Вось радок з агульнавядомай сучаснай песні «...когда наступает отчаянье, я в синий троллейбус сажусь на ходу...» А ў мяне, калі ахоплівае стомленасць, узнікае нейкі неспакой, з'яўляецца патрэбнасць пайсці аднаму на вуліцу, у сквер, лепей у благое, мокрае надвор'е, альбо хадзіць па лесе ў «Ісланы» і чытаць напаўголасу вершы. Іх не многа, розных паэтаў, чые творы добра настройваюць душу. І адзін з іх — Багдановіч.

Часта згадваю пра яго, калі паўстае глабальная праблема — адраджэнне беларускай мовы, нацыянальнай культуры. Не хацелася б тут даводзіць таму чытачу, які не ведае і не хоча ведаць мову сваіх продкаў, спасылаючыся на нейкае і сённяшняе яе «ущемление». Тут гаворка з іншай нагоды. Але ж жыццё і творчасць паэта шле нам свой дакор і тут. Імкненне юнага Максіма спасцігнуць мову сваіх бацькоў — уражвае і захапляе. Вучыўся ў Расіі, але дакладна, дасканала вывучыў беларускую мову і пісаў вершы на ёй. Мог бы і на рускай. І пераклады, і ўласныя вершы сведчаць, што мастацкі ўзровень быў бы такім жа. Аўдыторыя ж чытачоў была б непараўнальна большай. І не ведаў, што Беларусь стане рэспублікай. Але — пісаў на мове бацькоў. Вось дакор нам усім. Хто і што нам замінае ведаць сваю мову— першы, асноўны, рад у падмурку нацыянальнай культуры? Абыякавасць? Раўнадушша?

Газета «Звязда» ўжо пісала нядаўна аб тым, што мы не паспелі зрабіць да юбілею. Паўтарацца не буду. Міжволі думаеш, а ці зробім калі хоць бы тое, што запланавана? Бо пасля юбілею, як звычайна, намаганні ў гэтым накірунку слабеюць. І на каго спасылацца, калі не ўмеем і не хочам?

Хто замінаў і шмат гадоў таму, і да юбілею паставіць у сталіцы помнік Францыску Скарыне? Абяцалі да юбілею. Прайшоў ён. І што? А колькі нашых дзеячаў сваім жыццём і працай заслужылі вялікага ўшанавання? І гэта трэба не ім, яны не прасілі ўзнагарод і розных адзнак. Яны працавалі дзеля народа, аддалі яму ўсё: і жыццё, і талент. І народ падтрымаў бы любую ініцыятыву чыноўнікаў у гэтым накірунку. Бо помніць мінулае, сваіх знакамітых продкаў — значыць, мацаваць свой інтэлект, духоўную сілу, душу. Але... зноў тыя ж раўнадушша і абыякавасць.

Можа, хто і не пагодзіцца са мной, але ўсё ж думаю, што асоба Максіма Багдановіча сярод усіх нашых славутых землякоў, суайчыннікаў больш за іншых прыцягвае да сябе творчую інтэлігенцыю, асабліва скульптараў, мастакоў. І нашых суайчыннікаў, і будучых нашчадкаў. І адказ тут быццам бы просты: малады, высокі, прыгожы, з глыбінным інтэлектам, з шырокімі ведамі. І кожнае наступнае пакаленне будзе адкрываць для сябе гэтыя якасці пасвойму.

Пішу, а перад вачыма партрэт, выкананы Нінэль Шчаснай. Ляжыць паэт, хваробаю агорнуты. Ён разумее свой стан. І толькі ў вачах не гасне, жыве маленькая надзея. І радок да карціны: «Быць- можа, я не скончу жыць». А да шыі цягнецца нешта чырвона-чорнае. Слабая рука ўжо не трымае сваю самую дарагую рэч — кніжку «Вянок».

Так, асоба Максіма прыцягальная і сёння, і ў будучым. Лёс даў яму прыгожых, разумных бацькоў. Маці, перадаўшы дзецям усю сваю пяшчотнасць, шчырасць, усё багацце сваёй душы, мала пабыла побач з імі. Яна не змагла перадаць толькі адно — трывалае здароўе, бо ў самой яго не было. А бацькавага моцнага здароўя, супраціўлення лёсу і абставінам Максіму не хапіла.

Выразныя фотаздымкі бацькоў хочацца разглядаць доўга і падрабязна: іх свабодныя постаці, не скаваныя парадамі фатографа, іх па-сапраўднаму прыгожыя твары, прамы, спакойны погляд удумлівых вачэй. Бацька пражыў 78 гадоў. Калі б пашчасціла Максіму і ён пражыў бы столькі ж, то быў бы нашым сучаснікам. І можна толькі ўявіць, што даў бы ён свайму народу. Але...

Яшчэ адзін роздум неадчэпна прысутнічае. калі ўваходзіш у свет Максіма — думка пра каханне. Ён — такі духоўна багаты, адукаваны, з глыбокім інтэлектам, вельмі прыгожы знешне — не мог жыць без кахання. Для такіх людзей яно, каханне, значыць вельмі многа. калі, бадай, не ўсё. Душа такіх — без кахання, без узаемнага кахання жыць не можа. І калі б (зноў гэтае — калі б) побач была любая, маладая прыгожая жанчына, яна б уратавала яго.

Ён быў кантактным, вясёлым юнаком, любіў гульні ў шумнай кампаніі сяброў, да яго многія цягнуліся, хацелі сябраваць з ім, але... не было той адзінай, якая б пайшла з ім на край свету... «Як зрабілася, што пакахаў цябе я...» — гэта Ані.

Гляджу на добры фотапартрэт Ані Какуевай. І зноў не стрымаць фантазіі. Вялікія, разумныя, задуменныя вочы на прывабным твары. Ну, чаму тыя вочы, тая глыбокая дзявочая душа не ўгледзеліся ў Максімавы вочы і, ягоную душу? І пара была б цудоўная, і магчыма, лёс паэта склаўся б больш шчасліва. Да таго ж, Максім так марыў пра сваё дзіця, падобнае на Аню ў маленстве. Зноў жа, але... дзявочае сэрца загаду розуму не прымае, і ўсялякую логіку адвяргае. А ён пісаў ёй і на рускай мове.

Ах, как умеете Вы, Анна,
Не замечать, что я влюблен,
Но все же шлю я Вам не стон,
А возглас радостный: осанна!

Яна была сястрой таварышаў па гімназіі, актыўна ўдзельнічала ў забавах моладзі, ведала замежныя мовы, скончыла кансерваторыю з залатым медалём і... выйшла замуж у 1914 годзе за аднаго з сяброў Максіма.

Гэта навіна балюча секанула па Максімавым сэрцы. Прачытайце ў апавяданні «Марына» пра ягоны стан у тыя хвіліны, калі ён даведаўся пра шлюб любай. Жахлівыя пакуты... Эх, Аня, Аня, Ганна Какуева...

Большасць ведаюць Багдановіча як паэта. Гэта натуральна. Але ён быў яшчэ тонкім крытыкам, таленавітым празаікам і публіцыстам. Нагадаю хоць бы артыкул, напісаны з нагоды 100-годдзя з дня нараджэння М. Лермантава. Назва — «Адзінокі». Амаль пра сябе. Вось апошні сказ «...Многія з пачуццём жывой удзячнасці ўспомняць цяпер гэтага геніяльнага, але адзінокага, на самога сябе пакінутага, чалавека».

І апошняе, пра што нельга не гаварыць у сувязі з месцам пахавання. Няма, мабыць, ніводнага сапраўднага грамадзяніна нашай рэспублікі, які б, быўшы ў Ялце, не наведаў бы апошні прытулак паэта. Раней, калі ўсё было і ціха, і мірна — можна было б і не турбаваць яго спакой. Цяпер, калі варожасць і дзяльба межаў становіцца звычкай, калі ў канфрантацыі — розныя рэлігіі, калі невядома, чый будзе Крым — Расіі, Украіны ці, прабачце, Турцыі, нам трэба ўсё ўзважыць і мо вярнуць Паэта на Радзіму. Тут яму будзе спакойна і ўтульна.

На жаль, (а мо, на шчасце) юбілеі праходзяць. І хацелася б, каб хваля публікацый, інтарэсу да такой асобы, як Максім Багдановіч, не меншылася. Яго празрыстае, чыстае жыццё, ягоны талент, дадзены Богам і ўмацаваны сваёй воляй і жаданнем сказаць добрае людзям, абудзіць іх свядомасць,— патрэбны і нам, і нашым нашчадкам. Будзем помніць пра гэта і аддзячым Паэту за ўсё вялікае, што маем ад яго.

Леў КАРАІЧАЎ.

«Я хацеў бы спаткацца з вамі...»

Нас чакае яшчэ адна незвычайная сустрэча з Максімам Багдановічам. Дзяржаўны канцэртны аркестр Беларусі пад кіраўніцтвам заслужанага дзеяча мастацтваў рэспублікі Міхаіла Фінберга падрыхтаваў праграму, прысвечаную класіку беларускай паэзіі.

Мэтай для стваральнікаў праграмы стаў сам Паэт — ягоны лёс, жыццёвыя і творчыя шуканні, роздумы, спадзяванні.

Праграма «Максім» (гэта ўмоўная, рабочая назва) амаль цалкам складзена па творах Багдановіча. Кампазітару Ігару Палівodзе ўдалося надаць арганічную музычную афарбоўку паэтычным радкам (язык не паварочваецца сказаць: «напісаць музыку»). Дакладней — адчуць, зланіць музыку Максімавай паэзіі і данесці яе да гледача, слухача.

— Як у нас нярэдка бывае: усім вядома, што Багдановіч — вялікі паэт, ну, і мноства падобных эпітэтаў могуць яшчэ дабавіць. Але што тычыцца яго вершаў — многія іх ведаюць з пятага на дзесятае... Не, для мяне гэта не кан'юктурная работа, калі хочаце—патрэба душы. Жаданне, каб пра Багдановіча не гаварылі «жалезабетоннымі» эпітэтамі, каб для кожнага ён быў проста паэтам, субяседнікам, дарадчыкам, — сказаў Ігар Палівода.

Новая праграма аркестра не абмяжоўваецца выключна музычнымі нумарамі, яна разлічана на вялікае драматургічнае дзеянне (рэжысёр Аляксей Ляляўскі, мастак Аляксандр Вахрамееў). Некаторыя жанр праграмы вызначалі як поп-оперу. Наконт тэрмінаў хай спрачаюцца музыказнаўцы, я ж толькі адзначу, што атрымаўся своеасаблівы спектакль, дзе ў кожнага спевака — свая роля. Іна Афанасьева, Мікалай Скорыкаў, Юлія Скараход, Вадзім Касенка, Алена Зелянкевіч, Уладзімір Кудрын — усе салісты працуюць натхнёна, з максімальнай аддачай. Моцнае ўражанне пакідаюць нумары ў выкананні вакальнай капэлы — гэта, несумненна, цудоўная творчая знаходка аркестра.

Уся праграма выконваецца і ўспрымаецца на адным дыханні, хаця яна рознастылёвая, шматжанравая па структуры: побач з народнымі мелодыямі — джазавыя эпізоды, рок, гарадскі раманс, плач...

...Прыгажосць выратуе свет. Гэтыя словы апошнім часам ужываюцца, на жаль, пераважна ў груба-прымітыўным сэнсе. Сустрэча з Максімам, якую дорыць Дзяржаўны канцэртны аркестр Беларусі пад кіраўніцтвам М. Фінберга, — гэта і ёсць тая сапраўдная прыгажосць, якую меў на ўвазе Дастаеўскі; прыгажосць, здольная абуджаць самае лепшае ў кожным з нас, бо без «думак шчырых і чуцця» мы наўрад ці зможам жыць дастойна.

Т. ПАДАЛЯК.

Музей паэта

Заўтра ў Траецкім прадмесці ў Мінску адкрыецца Літаратурны музей Максіма Багдановіча. Пра неабходнасць яго доўга гаварылі пісьменнікі і гісторыкі, мастакі і акцёры — усе прыхільнікі таленту вялікага паэта. Але, як часта здараецца з ушанаваннем памяці геніяў, — ад прапаноў да іх увасаблення прайшлі дзесяцігоддзі.

Музей у Мінску — не першы, дзе сабрана спадчына Максіма. Ужо ёсць Дом-музей паэта ў Гродна, сабраны руплівымі рукамі Дануты Бічэль-Загнетавай. Працуе Дом-музей у Яраслаўлі. Улетку адкрыты філіял Літаратурнага музея ў Мінску. — у доме ў Рабкораўскім завулку. Ёсць надзея, што неўзабаве можна будзе ўбачыць экспазіцыі пра Максіма таксама ў Вяззі і Ракуцёўшчыне.

Валянцін ЖДАНКО.

Божа, чаму ты не любіш гэтую краіну?

Са мной здарылася няшчасце: я атрымаў кватэру. Не, спачатку, натуральна, радаваўся. І ўсе радаваліся. Потым эйфарыя прайшла, і я задумаўся: як пераехаць? Заказаць праз «Трансагенцтва» здалося дорага — 70 капеек за кіламетр, ды і чакаць, як высветлілася, два тыдні. Такая перспектыва не вабіла, і я вырашыў шукаць транспарт на месцы, у Лагойску, адкуль, уласна кажучы, і пераязджаў у сталіцу.

Суб'ектыў

Тут трэба сказаць — у нас таксама ёсць «Трансагенцтва», што абслугоўвае насельніцтва. Дровы там, вугаль, цэглу, — што ў цябе ёсць, — усё перавязуць. Толькі трэба прыйсці раніцай а палове восьмай і па-добраму так пагутарыць з начальнікам. Калі ёсць машына, то, можа, і дасць. Мы з жонкай прыйшлі днём і нічога прыемнага, канешне, не пачулі. «Прыходзьце ў панядзелак, — растлумачылі. — Да таго часу, пэўна, атрымаем балоны вунь для таго фургона, ну, тады і выпішам». «А што, — асцярожна пацікавіліся мы, — больш машын няма?» «А ўсе заняты, — адказалі. — Хто пошту возіць, хто малако, хто прадукты... «Цэнтравываз» вось, ніяк гэтыя машыны чапаць нельга». «А як жа мы?» — спыталі разгублена і ў адказ атрымалі цішыню і сарамлівае пацісканне плячыма...

Добра, галоўнае — кватэра, галоўнае — кватэра, даказвалі мы адзін аднаму. Яшчэ шмат усялякіх арганізацый, дзе-небудзь што-небудзь ды абломіцца.

З такой думкай я ўзяў на рабоце водпуск без утрымання і пачаў шукаць машыну, разбіраць мэблю, звязваць рэчы ў клункі — займацца справамі клапатлівымі, але ўвогуле прыемнымі.

У нядзелю пагутарыў з суседам — зваршчыкам у райаграпрамтэхніцы. «Ат, праблема, — пракаменціраваў ён. — Знойдзем мы табе машыну. Якую, «КамАЗ», «МАЗ»?» У панядзелак мы з ім падышлі да намесніка дырэктара па транспарту таварыша П. Таварыш П. паглядзеў на нас сумна і сказаў, што машын няма і не будзе. І лепш бы мы дарэмна не хадзілі. Унутры нешта абарвалася, а ў роце стала суха. Далоні спацелі. Нядобрае прадчуванне ахапіла мяне. І пайшоў я па іншых арганізацыях і прадпрыемствах старажытнага беларускага горада Лагойска.

Начальнік ПМК засмяяўся і нічога не сказаў. Індывідуальная «работа» з вадзіцелямі таксама не дала станоўчых вынікаў. Адны машыны ўжо паехалі, а другія і не збіраліся нікуды ехаць па прычыне вельмі капітальнага рамонту.

У ДАКу (дрэваапрацоўчы камбінат) параілі зайсці «заўтра або днямі». У мяне не было больш душэўных сіл хадзіць і прасіць. У вельмі дрэнным настроі прыйшоў дадому, дзе мяне чакаў невялікі сюрпрыз: сусед стрымаў слова і з вадзіцелем-такі дамовіўся. Былі перададзены 50 рублёў грошай і бутэлька «Рускай». І сталі мы чакаць.

Чакалі мы ўвесь панядзелак і большую частку аўторка. Машына так і не прыйшла. Высветлілася: таварыш П. быў, так сказаць, у курсе справы, але гэтую самую машыну асабістым загадам паслаў у іншае месца. А мы засталіся з носам. І без бутэлькі. Праўда, грошы вярнулі. Іх не вып'еш.

Што ж рабіць, у сераду зноў пачаў абыходзіць «кропкі» па парадку. Механік ДАКа абнадзеіў: «Учора «МАЗ» з рэйса вярнуўся, кузаў — во! — пяць метраў. Падыдзі да намесніка. Я, ты бачыш, нічога не вырашаю». Падыходжу да намесніка, прыемнай такой бландзінкі гадоў 40. «Што вы, што вы! Тут сваю прадукцыю няма на чым вазіць. Які «МАЗ»? А што, ён хіба вярнуўся з рэйса? Не-не, не магу, зразумейце мяне... Мы не выпісваем машын, гэта вас хтосьці падмануў... Машын няма. Бывайце здаровы».

У ПМК падказалі: чакай такога і такога. Чакаў з 3 да 6 гадзін вечара. Дарэмна. Праўда, перахапіў другога, ён прапанаваў падысці да 7 гадзін раніцы, мо што і выгарыць. Без асаблівай надзеі згадзіўся і, канешне, нічога не атрымалася; «майго» вадзіцеля паслалі «на балота». А заўтра? А заўтра— зноў на балота, а потым у Скідаль. Ну, здаецца, прыехалі. Гасі святло.

Дома вэрхал: ні паесці нармальна, ні адпачыць, ды яшчэ тэлеантэну зрэзаў па дурасці— зусім дрэнна...

Таксама ж сумленне замучыла: і на работу не хаджу, і пераехаць не магу. Божа, чаму ты так не любіш гэтую краіну і мяне асабіста?..

Машына, канешне, знайшлася, але толькі ў пятніцу. Прыйшлося ехаць за дзесятак кіламетраў ад Лагойска, дзве гадзіны чакаць на цёмным, пустым мехдвары аднаго саўгаса, але ўсё гэта дробязі. Я-такі дачакаўся. І машыну мне далі. І заплаціў я не «барыгу», а, як належыць, бухгалтэрыі. І пераехалі мы даволі паспяхова. Толькі калі я не дажыву да адмеранага прыродай тэрміну, то буду ведаць, чаму.

Бо яшчэ такая думка засмучае: калі б не суседка з яе сваяком, ды калі б я сам яго крыху не ведаў, то, напэўна, сядзеў бы на клунках дагэтуль. І таварыш П., калі б ён быў мне хоць крыху знаёмы, а яшчэ лепш, каб сваяк, ці выпівалі калі разам, — то машыну мне знайшоў бы немінуча ў той жа дзень. А так хто я такі і што я магу даць узамен? «Звязду» падарыць?

Ёсць, натуральна, такі парадак: прадпрыемства павінна абслугоўваць насельніцтва. А калі не абслужыць? То што, начальніка пасадзяць у турму? Звольняць з работы? Партбілет адбяруць? Баяцца стала нечага.

Справа, канешне, важная — перавозка народнагаспадарчых грузаў. Гэта — трэба. Гэта— у першую чаргу. Бо ў супрацьлеглым выпадку спыняцца домны, заводы і фабрыкі, не будзе расці хлеб, а ў магазін не завязуць малако і гэтак далей. Так вось падумаеш: а дзе ж тут для цябе месца, чалавеча? Калі на цябе ўвагу звернуць, на твой мурашыны піск і мітусню, яўна не дзяржаўныя? Адчуваеш сябе такім маленькім - маленькім, як зорачка на небе з туманнасці Андрамеды. Далёкая і, па вялікаму рахунку, нікому не патрэбная. Бо пакуль у гэтай краіне не перавязуць усе «жалязякі» — жыць тут нельга. І калі мы жывём, то толькі таму, што прывыклі. Мы яшчэ толькі «плануемся», а ў генах ужо закладзена: так проста тут нічога не зробіш.

Калі хочаце, гэта быў чысты эксперымент: не казаць, хто я такі і якая ў мяне ў кішэні «моцная» кніжачка ёсць. Аднойчы яна дапамагла мне ўладкавацца ў гасцініцу, дзе з дня яе адкрыцця месцаў не было, трапіць у кабінет, куды проста так не трапіш. А вось тут я яе нікому не паказаў, вырашыў стаць «чалавекам з вуліцы». Ну, вось і стаў. З пункту погляду пазнавальнасці эксперымент быў выдатны. Але жыццё — не эксперымент, вось якая штука...

Два з паловай гады назад мы пераязджалі з Мазыра ў Лагойск. Пазванілі ў «Трансагенцтва». Чакайце ў такі вось дзень, сказалі нам. У гэты дзень машына і прыйшла. Мы заплацілі 25 рублёў плюс 3 рублі вадзіцелю — надта яўна намякаў. Я стаўлю сябе на месца звычайнага, неабцяжаранага дэмакратычнымі імкненнямі чалавека і спрабую ўявіць, што ён думае на гэты конт. Так, раней была КПСС і машына прыйшла ў вызначаны тэрмін. Сёння КПСС няма — няма і машыны. Прымітыўна? Вядома, натуральна, безумоўна! Але думаць так не забароніш нікому. Так сказаць, узровень бытавой свядомасці. Праўда, калі разабрацца, то ўсё наша жыццё — суцэльны быт.

Сяргей ШАЎЦОЎ.

АПОШНЯЯ ІНФАРМАЦЫЯ ад 18 да 18 СУТАК

БЕЛАРУСЬ СУСТРАКАЕ ГЕНЕРАЛЬНАГА ДЫРЭКТАРА ЮНЕСКА

8 снежня ў Рэспубліку Беларусь з афіцыйным візітам прыбывае генеральны дырэктар ЮНЕСКА Ф. Майёр. Ён сустрэнецца са Старшынёй Вярхоўнага Савета Рэспублікі С. Шушкевічам, Старшынёй Савета Міністраў В. Кебічам. У праграме візіту таксама наведванне рэспубліканскага дзіцячага анкагематалагічнага цэнтра і ўдзел ва ўрачыстым пасяджэнні-канцэрце, прысвечаным 100-годдзю з дня нараджэння Максіма Багдановіча.

У выніку візіту чакаецца падпісанне пратакола-мемарандума аб супрацоўніцтве паміж урадам Рэспублікі Беларусь і ЮНЕСКА.

Папа рымскі і Сталінградская бітва

Веруючыя рымска-каталіцкага прыхода горада Валгаграда запрасілі папу рымскага Іаана Паўла II наведаць Валгаград у маі 1993 года з нагоды 50-годдзя Сталінградскай бітвы. Аднак у прадстаўніцтве Ватыкана ў Маскве заявілі, што наведанне папай Валгаграда магчыма толькі ў час яго агульнага візіту ў Расію і іншыя суверэнныя рэспублікі. Аб тэрмінах такога візіту гаварыць пакуль рана.

Аб экспарце рэвалюцыі... сексуальнай

Вядомы савецкі сексолаг Ігар Кон па кантракту з Гарвардскім універсітэтам чытае лекцыі ў Рускім даследчым цэнтры. Тэма лекцый — сексуальная культура ў СССР. Тэрмін кантракта — год. Трэба думаць, што ў канцы курса штатаўскія сексолагі будуць разбірацца ў нашым сексе не горш за нас.

СПРАВЫ ХРЫСЦІЯНСКІЯ

У Наваполацку працягваецца збор сродкаў на Свята-Міхайлаўскую царкву. Сума ахвяраванняў перавысіла 73 тысячы рублёў. Пасільны ўклад у святую справу адраджэння храма робяць людзі ўсіх узростаў і станаў. І што радасна, вельмі многа моладзі. Значыць, вяртанне да духоўных крыніц праваслаўя для іх — не пусты гук. Пераважна маладым наваполацкім людзям належыць і апошняя дабрачынная акцыя. Ролю царкоўнай скарбонкі добра сыграла гітарная дэка, паколькі гэта быў канцэрт, у якім выступілі рок-групы «Мясцовы час», «Грунвальд», «Аддзел кадраў», «Магістр», «Чуора», а таксама вядомы сярод меламанаў выканаўца сваіх песень Сяржук Сакалоў-Воюш. Для чытачоў, якія неабыякавыя да спраў Царквы і гатовыя падтрымаць яе сваім пасільным ахвяраваннем, паведамляем нумар рахунка праваслаўнай абшчыны Наваполацка ў мясцовым аддзяленні Прамбудбанка—000701401.

У. АНТОНАЎ.

СВЕТ ПЕРАВЯРНУЎСЯ?

Калі мы ставім сваю аўтамашыну на платную ахоўваемую аўтастаянку, дык упэўнены, з ёй нічога не здарыцца. Але жыццё падкідвае сюрпрызы. Паставіўшы свой «жыгуль» на тэрыторыі гаражнага кааператыва «Тытан», вартаўнік гэтага аб'екта С. праз некаторы час не знайшоў у машыне шэрагу вузлоў і дэталяў. Давялося звярнуцца за дапамогай да супрацоўнікаў Савецкага РАУС. Яны і ўстанавілі вінаўніка — вартаўніка гэтага ж кааператыва Б. Крадзенае канфіскавана. А ўвечары яшчэ адно паведамленне: затрыманы вартаўнік УПТВ трэста «Белрамбудсувязь», жыхар в. Мачулішчы Мінскага раёна Б., які з тэрыторыі ахоўваемага ім аб'екта выкраў піламатэрыялы на суму каля 300 рублёў і на трактары з прычэпам спрабаваў вывезці.

Каментары, відаць, залішнія: калі ўжо вартаўнікі крадуць, дык яшчэ адзін у адзін, дык сапраўды — свет перавярнуўся!

Ад каня да трактара

СВЕТЛАГОРСК. Яшчэ літаральна некалькі гадоў назад строга забаранялася рознымі інструкцыямі трымаць на падворку коней. Чым гэта тлумачылася, напэўна, зараз і самі не ведаем. Ці то баяліся «кулака», ці добрага гаспадара? Але ж, дзякуй Богу, час мяняецца і мяняецца да лепшага. Зараз селяніну не толькі каня можна трымаць на падворку, а нават і трактары, і машыны. Напрыклад, у Светлагорскім раёне зарэгістравана каля 300 трактараў розных марак, якія знаходзяцца ў карыстанні фермерскіх гаспадарак, арандатараў і сялянскіх падворкаў.

Забойца любіць адпачываць у рэстаране

ЛІДА. (Т. Чарнавус). Некалькі дзён назад «Лідская газета» апублікавала здымак чалавека, які ў Гродна ўчыніў забойства. Цяпер «гастрольны шлях» прывёў яго ў Ліду. І гродзенская, і лідская міліцыя ідуць за ім, што называецца, па пятах. Але і забойца трапіўся хітры. Паводле сведчанняў відавочцаў, гэта чалавек неахайнага выгляду. Але ўжо знаходзяцца дзяўчаты, якія не супраць пасядзець з ім у рэстаране «Рабінушка» — відаць, грошы маюць уласцівасць рабіць нябачнымі ўсе заганы.

Малюнак Алега ПАПОВА.

«СЮРПРЫЗЫ» ДЛЯ ПЕРАСЯЛЕНЦАЎ

ГОМЕЛЬ. (У. Пернікаў). Тут адбылося выязное пасяджэнне Прэзідыума Савета Міністраў Рэспублікі, на якім разгледжаны комплекс пытанняў, звязаных з будаўніцтвам жылля для перасяленцаў з забруджаных радыенуклідамі населеных пунктаў, аховай здароўя насельніцтва, якое пражывае ў чарнобыльскай зоне, забеспячэннем вобласці прадуктамі харчавання і прамысловымі таварамі і інш.

Было адзначана, што з запланаваных на сёлета 17.590 кватэр і дамоў сядзібнага тыпу, узводзімых у «чыстых» рэгіёнах рэспублікі, заселена ўсяго каля 3.500. Малюнак, як кажуць, незайздросны. Сёння пад пагрозай зрыву ўвод не менш як 5.000 кватэр і дамоў. Калі ў бліжэйшы час гэтае жыллё не будзе ўкамплектавана кабельнай прадукцыяй, арматурай, трубамі, камунальным, газавым і іншым абсталяваннем, а генпадрадныя арганізацыі і вытворчыя структуры «Мінмантажспецбуда» да канца года, як кажуць, не здзейсняць працоўны подзвіг, многія чарнобыльцы яшчэ на няпэўны час застануцца жыць у небяспечным суседстве з радыяцыяй.

Шмат вострых пытанняў было ўзнята на пасяджэнні. Напрыклад, як растлумачыць той факт, што ў Мазыры запланаваны для перасяленцаў шматкватэрны дом не будуецца, а два нязапланавыя ўжо знаходзяцца пад дахам?

Толькі абыякавасцю да інтарэсаў чарнобыльцаў можна растлумачыць і тое, што кіраўнікі Віцебскай вобласці праігнаравалі іх просьбу групавога будаўніцтва жылля ў пасёлках колькасцю 50 і больш дамоў, а ўзводзяць яго па 3—4 дамы ў бесперспектыўных населеных пунктах. Яны ж не выконваюць і рашэнне па структуры жылля для перасяленцаў: замест 800 кватэр у гарадах узводзяць толькі 200. Вось чаму ў будуемыя на Віцебшчыне 1.300 дамоў і кватэр далі згоду засяліцца з Гомельшчыны толькі 280 сем'яў.

Няўвага да чарнобыльцаў назіраецца і ў іншых абласцях, куды сёння адмаўляюцца пераязджаць каля 2.000 сем'яў.

Намеснік Старшыні Савета Міністраў рэспублікі Іван Кенік запатрабаваў тлумачэння ад раду кіраўнікоў міністэрстваў, ведамстваў, абласцей, трэстаў і будаўнічых аб'яднанняў па гэтых і іншых пытаннях. Большасць з іх усё спасылалася на аб'ектыўныя прычыны, што было падобна на імкненне пазбегнуць адказнасці. Аднак у час калектыўнага абмену думкамі ўсё ж нарадзіліся канкрэтныя рашэнні. Пытанне зараз у тым, каб яны не засталіся толькі на паперы.

АБ'ЕКТЫЎНА ПРА АБЫЯКАВАСЦЬ

Тры гады назад «Звязда» расказала аб адносінах да матэрыяльных каштоўнасцей на перавалачнай базе шклозавода «Залессе» Вілейскага раёна.

Што змянілася за гэты час? Цяпер тут новы начальнік Соф'я Аляксандраўна Капцюх. Усё астатняе — па-ранейшаму: дзесяткі мяхоў з айчыннай і імпартнай кальцыніраванай содай валяюцца, як на звычайнай звалцы. Гэта можна ўбачыць амаль на кожным кроку. Адлюстраванае на здымку — нейкая сотая ці тысячная той безгаспадарчасці, якая пануе на базе. Зразумела, нельга абвінавачваць адну Соф'ю Аляксандраўну. Галоўныя прэтэнзіі варта адрасаваць інжынерам шклозавода. Так і хочацца спытаць іх: дзе ж ваша магутная інжынерная думка? Няўжо вас так дрэнна вучылі ў інстытутах, што вы ніяк за многія гады не здолееце вырашыць праблему парадку на базе? Трэба ж, нарэшце, паставіць кропку ў гэтай бясконцай гісторыі.

Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

Выпуск падрыхтавалі І. КАРНЕЙ, А. КОКТЫШ, А. СЛАНЕЎСКІ, С. СУЛКОЎСКІ, І. ШЧУЧЭНКА.

«Самае-самае» ў асобна ўзятай краіне...

Адышлі ў мінулае тыя гады, калі мы ўсе ганарыліся «нашым, савецкім, сацыялістычным». Зараз, наадварот, хваля самакрытыкі і ўсеагульнага ахайвання рэчаіснасці перайшла ўсе межы. І сапраўды, сённяшняе жыццё не дае нам асаблівых падстаў для гонару. Але ёсць і ў Савецкім Саюзе тое «самае-самае», чаго больш няма нідзе ў свеце. Вось менавіта з такімі дасягненнямі (а многія з іх занесены ў англійскую рэдакцыю «Кнігі рэкордаў Гінеса» за 1991 год) мы і збіраемся вас пазнаёміць.

Барыс Ельцын дабіўся самай вялікай у гісторыі альтэрнатыўных парламенцкіх выбараў перавагі (4.726.112 галасоў выбаршчыкаў) над сапернікам.

Самая доўгая ў свеце чарга ў закусачную хуткага абслугоўвання — гэта чарга ў маскоўскі «Макдональдс». У адзін з дзён яе даўжыня склала 275 метраў (гэта паўтары тысячы чалавек). Згадзіцеся, мінскаму ГУМу далёка да гэтага выніку.

Больш за ўсіх у свеце спала не прачынаючыся Надзея Арцёмаўна Лебедзіна (нарадзілася ў 1920 годзе ў вёсцы Магілёў Днепрапятроўскай вобласці), якая заснула ў 1954 годзе пасля сваркі з мужам і прачнулася толькі ў 1974 годзе. Урачы, якія даследавалі Н. А. Лебедзіну і прызналі яе поўнасцю здаровай, вызначылі яе 20-гадовы летаргічны стан як «істэрычны сон».

Самае вялікае ў свеце балота знаходзіцца ў Савецкім Саюзе — у Палескай нізіне, што ў басейне ракі Прыпяць. Падлічана, што яно займае плошчу 46 тысяч 950 квадратных кіламетраў.

Возера Байкал з'яўляецца самым глыбокім. Яго даўжыня 620 кіламетраў, шырыня ад 32 да 75 кіламетраў. Аб'ём вады ў Байкале дасягае 23 тысяч кубакіламетраў.

Самы вялікі ў свеце турбагенератар (1450 МВт) устаноўлены на Ігналінскай атамнай электрастанцыі ў Літве.

Буйнейшае ў свеце газавае (метанавае) месцанараджэнне адкрыта ў 1966 годзе ва Урэнгоі Цюменскай вобласці. У год яно дае 261,6 млрд. кубаметраў газу.

Савецкая касмічная сістэма «Энергія», запушчаная 15 мая 1987 года з касмадрома Байканур, з'яўляецца самай магутнай у свеце. Пры вазе 2.400 тон яна развівае цягу больш 4 тысяч тон і можа вывесці на арбіту груз масай да 140 тон.

Самае вялізнае прамысловае прадпрыемства на планеце — гэта аб'яднанне «Уральскі вагонабудаўнічы завод» у Ніжнім Тагіле Екацярынбургскай вобласці, вытворчыя карпусы якога займаюць плошчу 827 тысяч квадратных метраў. Штогод, акрамя чыгуначных вагонаў, завод у стане выраблядь сотні танкаў маркі Т-72.

Самы вялікі на планеце пасольскі корпус — пасольства СССР у Кітаі, якое знаходзіцца ў Пекіне на вуліцы Бэй Сяю Цзе. Кавалак зямлі плошчай 18,2 га раней належаў рускай праваслаўнай місіі (адкрыта ў Пекіне ў 1782 г.) і быў перададзены Савецкаму Саюзу ў 1949 годзе. Дарэчы, увесь корпус абнесены сцяной.

Самая высокая ў свеце труба — дымавая труба № 1 Экібастузскай ДРЭС-2 (Паўладарская вобласць, Казахстан). Яе вышыня — 420 метраў, агульная вага — 60 тысяч тон, кошт — 789 мільёнаў рублёў. Пачатак будаўніцтва 15 лістапада 1983 года, заканчэнне — 15 кастрычніка 1987 года. На яе стварэнне пайшло 24,8 тысячы кубаметраў бетону.

Піскароўскія могілкі ў Санкт-Пецярбургу, на якіх пахавана больш 470 тысяч ахвяр ад агульнай колькасці загінуўшых у час блакады горада фашыстамі ў 1941—1944 гг. (1 мільён 300 тысяч), з'яўляюцца самымі вялікімі ў свеце.

Самая высокая на планеце статуя «Радзіма-маці». Яна створана ў 1967 годзе савецкім архітэктарам Яўгенам Вучэцічам у памяць аб Сталінградскай бітве (1942—1943). Вышыня статуі да кончыка мяча — 82,30 метра.

Самым цяжкім легкавым серыйным аўтамабілем з'яўляецца савецкі 7-мясцовы аўтамабіль вышэйшага класа «ЗІЛ-41047» (штогод вырабляецца да 25 экземпляраў), які важыць 3.335 кг (максімальная магутнасць 315 конскіх сіл, максімальная хуткасць — 200 км/гадзіну). Мадыфікацыя, якой карыстаецца Прэзідэнт СССР М. С. Гарбачоў, важыць амаль 6 тон і мае браню.

Самы вялікі ў свеце трамвай «ЛВС-89» выраблены ў 1989 годзе на Санкт-Пецярбургскім трамвайна-тралейбусным заводзе. Агульная даўжыня васьмівосевага пяцідзвернага вагона, які складаецца з 3 секцый,— 31,3 метра. У салоне, які мае ўсяго 51 месца для сядзення, могуць размясціцца да 500 пасажыраў.

Самай доўгай на планеце чыгункай лічыцца Транссібірская магістраль ад Масквы да Находкі працягласцю 9.438 кіламетраў. На гэтай чыгунцы 97 буйных станцый, і, каб праехаць па ёй з канца ў канец на хуткім цягніку № 1, неабходна 8 дзён 4 гадзіны 25 хвілін.

Самым цяжкім у свеце самалётам з самай вялікай стандартнай узлётнай вагой 508 тон з'яўляецца «АН-225» («Мрыя»). Гэты самалёт падняў груз вагой 156.300 кілаграмаў на вышыню 12.410 метраў 22 сакавіка 1989 года. Палёт праходзіў па замкнутаму маршруту Кіеў — Санкт-Пецярбург — Кіеў (2.100 км) без пасадкі на працягу 3 гадзін 47 хвілін. У час гэтага палёту было ўстаноўлена 109 сусветных авіяцыйных рэкордаў.

Тунель ад станцыі «Бітцаўскі парк» да станцыі «Мядзведкава» Калужска-Рыжскага радыуса Маскоўскага метрапалітэна лічыцца самым доўгім «бясконцым» тунелем на планеце. Яго даўжыня — 37,5 км.

У 1979 годзе паведамлялася аб тым, што ў Абхазіі (насельніцтва 520 тысяч чалавек) пражывае 241 чалавек ва ўзросце больш за 90 гадоў.

Падрыхтавалі: Ігар КАРНЕЙ, Станіслаў СУЛКОЎСКІ.

Парады па натуральнай медыцыне

Ёга пальцаў — адзін з натуральных метадаў лячэння розных хвароб. Перыядычна, па суботах, мы змяшчаем разнастайныя практыкаванні малой ёгі («Звязда» 16, 23, 30 лістапада 1991 года). Атрымана ўжо шмат пісьмаў-падзяк ад нашых чытачоў. Прапануем і вам заняцца цудоўнымі аздараўленчымі практыкаваннямі, у якіх асноўным інструментам з'яўляюцца вашы рукі.

АЮРВЕДА

МУДРА 20. «Галава дракона»

Галава ўяўляе цэнтр успрымання і мыслення. У Тыбеце галава асацыіруецца са знакам дракона, верхнім святлом. Верхняе святло ўвасабляе духоўную аснову.

Паказанні: Мудра «Галава дракона» рэкамендуецца пры хваробах лёгкіх і верхніх дыхальных шляхоў.

Методыка. Сярэдні палец правай рукі абхоплівае і прымае сярэднюю фалангу ўказальнага пальца той жа рукі. Аналагічная камбінацыя пальцаў левай рукі. Злучаем абедзве рукі. Вялікія пальцы абедзвюх рук прыціснуты адзін да аднаго бакавымі паверхнямі. Астатнія на абедзвюх руках перакрыжаваны паміж сабой (мезенцы і безыменныя).

МУДРА 21. «Марскі грабеньчык»

Мудра ўвасабляе багацце, жыццё. Грабеньчык — гэта моц, сіла, насычэнне.

Абодва гэтыя паняцці разам сімвалізуюць багацце, сілу і паўнату.

Паказанні: Мудра рэкамендуецца асобам, якія маюць дрэнны апетыт ці зусім яго не маюць, знясіленым і худым. (Для тых, хто хоча набраць вагу.)

Методыка. Вялікія пальцы абедзвюх рук злучаюцца сваімі бакавымі паверхнямі. Астатнія перакрыжаваны такім чынам, што аказваюцца замкнутымі ўнутры абедзвюх далоняў.

МУДРА 22. «Страла Ваджыра»

Ваджыра — адзін з багоў будыйскай рэлігійнай міфалогіі.

Гэты бог увасабляе чатыры часткі свету, як сімвал Сусвету і магутнасці духу.

«Страла Ваджыра» — канцэнтраваная энергія ў выглядзе маланкі.

Паказанні: Рэкамендуецца пры гіпертаніі (павышаным крывяным ціску) і пры сардэчна-сасудзістай недастатковасці.

Методыка. Вялікія пальцы абедзвюх рук злучаны бакавымі паверхнямі. Указальныя пальцы выпрастаны і таксама злучаны. Астатнія перакрыжаваны паміж сабой.

МУДРА 23. «Шчыт Шамбалы»

Шамбала — краіна працвітання, дабрабыту, духоўнасці, якая ўвасабляе даўгалецце, дабрату і вечнасць.

Шчыт — абарона жыцця, працвітання, здароўя, дастатку.

Паказанні: Мудра «Шчыт Шамбалы»—ахова ад негатыўных энергетычных уздзеянняў.

Методыка. Правая рука сціснута ў кулак (закрыта). Кісць левай выпрастана. Вялікі палец прыціснуты да бакавой паверхні далоні.

Тыльная паверхня кулака правай рукі прыціснута да паверхні далоні левай рукі.

Непальскі гараскоп

КАТМАНДУ, 6. (Кар. ТАСС Сяргей Буланцаў — спецыяльна для «Звязды»). КАЗЯРОГ даб'ецца настолькі вялікіх поспехаў у грашовых справах, што зможа пазычыць значную суму. Касіры, будзьце гранічна ўважлівымі, магчыма памылка, прычым не на вашу карысць. Не скупіцеся на пяшчоту ў адносінах да блізкіх. Ва ўсіх адносінах спрыяльныя дні 12 і 15 снежня.

Калі ВАДАЛЕЙ на мінулым тыдні паслухаўся парады астролага і прытрымаў грошыкі, то цяпер іх можна смела пускаць у абарот. 12 снежня — найбольш спрыяльны для гэтага дзень. Але сувымярайце камерцыйны запал са сваімі рэальнымі магчымасцямі. Верагодная страта апетыту. Сямейныя абставіны выйдуць на першы план 11 снежня.

РЫБАМ трэба вярнуць стары доўг і ўшчыльную заняцца асабістым жыццём. Не грукайце дзвярамі, Юпітэр і Нептун дапамогуць вам дабіцца сямейнага ўзаемаразумення. Вы ўзялі шлюб па любві, дык няхай гэта святое пачуццё дапаможа вам пазбегнуць паспешных рашэнняў.

АВЕН паспяхова завершыць ранейшыя пачынанні, калі не пашкадуе сіл. 14 снежня можаце заключыць выгадную здзелку. Вы скінеце нейкі цяжар сваяцкіх абавязкаў. Жанчыны будуць у цэнтры ўвагі. Мужчыны, не пашкадуйце на падарунак жонцы або той, якая дорыць вам сваё каханне.

ЦЯЛЬЦУ прыйдзецца папрацаваць звышурочна, але ўсё роўна справы пойдуць не вельмі бліскуча. Жанчыны замучаны мітуснёй на рабоце і дамашнімі клопатамі. Нядаўняя закаханасць прынясе поўнае расчараванне. Пастарайцеся не спрачацца з блізкім сябрам і добра адпачыць.

БЛІЗНЯТЫ выгадна прадоўжаць стары кантракт. Рабочыя і служачыя могуць смела патрабаваць павелічэння зарплаты. Жанчыны асуджаны ўвесь тыдзень прымаць гасцей. Вас парадуюць малодшыя члены сям'і. Закаханыя перажывуць небывалы эмацыянальны ўздым. Вам падараваны тры спрыяльныя дні — 11, 12, 14 снежня.

РАК атрымае доўгачаканую вестку аб маючым адбыцца назначэнні. На радасцях не траціцеся занадта, інакш скоціцеся ў даўгавую яму. Калі мае адбыцца падпісанне дагавора, прыдзірліва праверце ў яго тэксце нават коскі. Вашы лепшыя дні — 11 і 12 снежня.

ЛЬВУ трэба пазбягаць мітусні і спешкі пры вырашэнні важных спраў. Не грэх прапусціць па чарцы пры сустрэчы са старымі сябрамі. Тыдзень пройдзе пад знакам кахання — вір флірту зацягне нават тых, хто даўно лічыцца ў сексуальных «адказніках». Планеты абяцаюць вельмі спрыяльныя дні 12 і 14 снежня.

ДЗЕВА ідзе па слядах Льва — тыя ж праблемы, тыя ж спрыяльныя дні. Тых, хто ўзяў шлюб больш сямі гадоў назад, зазнаюць шчасце, а вось нядаўнім закаханым планеты прызначылі перыяд выпрабаванняў. Не без дапамогі зласліўцаў вас раздзіраюць спрэчкі.

У ШАЛЯЎ увогуле добры тыдзень. Планеты абралі сваімі любімцамі спартсменаў, студэнтаў-медыкаў і будучых юрыстаў. Хатнія гаспадыні атрымаюць нечаканыя грошы. Не патрабуйце вельмі шмат ад любімага чалавека, інакш непазбежная слоўная баталія. 11 снежня — вельмі добры дзень.

СКАРПІЁН даб'ецца вялікага поспеху ва ўсіх новых пачынаннях. Кароткая камандзіроўка будзе вельмі прадукцыйнай. Закончыцца амурная няпэўнасць. Калі ў сям'і ўзнікне сварка, то завершыцца яна новым мядовым месяцам. Лавіце ўдачу 11 і 14 снежня.

У СТРАЛЬЦА буйны грашовы куш можа быць некалькі азмрочаны лёгкім недамаганнем. Сядзьце на дыету, усё пройдзе. У астатнім справы проста на зайздрасць: выйгрыш у латарэі, прыўзняты настрой, чароўныя вечары і ночы сам-насам з прадметам вашых уздыханняў.

Дзе схавацца ад грукату?

Цудоўна ў цэнтральным Батанічным садзе АН БССР. У любую пару года тут утульна, можна адпачыць ад гарадскога тлуму і мітусні. Дагледжаныя кветнікі, цікава падабраныя кампазіцыі, цяністыя алеі настройваюць на роздум, дораць спакой. Тут заўсёды шмат бацькоў з маленькімі дзецьмі, пажылых людзей, а таксама і моладзі—усіх, хто любіць прыгожае, хоча пабыць сам-насам з прыродай. Гэта ледзь ці не адзіная магчымасць яднання з ёю ў нашым паўтарамільённым горадзе.

Але мяне каторы год вельмі засмучае вось што. Побач з садам размешчаны, як вядома, парк культуры і адпачынку імя Чэлюскінцаў. У прынцыпе неблагое суседства — сосны, чыстае паветра, мноства птушак. Але некалькі гадоў назад якраз побач з Батанічным нехта дадумаўся ўстанавіць замежныя атракцыёны. І скончыўся спакой наведвальнікаў і супрацоўнікаў саду. Увесь сезон тут грукат, ляскат абсталявання, віск аматараў вострых адчуванняў (у асноўным дарослых). Плюс да ўсяго «заезджаны» песенны рэпертуар, які штодзень назойліва лезе ў вушы праз гукаўзмацняльнікі. Тут не да роздуму, не да ціхага расказу дзецям пра кветкі і пра жыццё.

Канешне, патрэбны і атракцыёны — аб густах, як вядома, не спрачаюцца. Адным падабаюцца забаўляльныя звышхуткія «палёты» па выкручастых петлях «супера» пад пуставатыя, але гучныя песенкі, другім — дасканальнасць простага рамонка ці пяшчотнай ружы. Але трэба, каб першыя не перашкаджалі другім. І яшчэ варта ўспомніць, што Батанічны сад — установа навуковая.

Я спецыяльна пішу гэтую нататку зімой, калі і ў садзе, і ў атракцыённай частцы парку зацішша. Здаецца, цяпер самы час падумаць аб разумным вырашэнні пытання. Чаму б не памяняць месца дыслакацыі звышшумных атракцыёнаў? Нам так не хапае магчымасці падумаць, асэнсаваць нешта ў сваім жыцці. Зноў будзем глушыць гэтыя патрэбнасці жалезным віскатам і рокавай музыкай?

Л. ІВАНОВА.

Фільмы тыдня

⊙ «ДЗЕЦІ З АТЭЛЯ «АМЕРЫКА»
⊙ «САЛДАЦКАЯ КАЗКА»
⊙ «МАРСКАЯ РАКАВІНА»
⊙ «МАЛПА, ЯКАЯ ГАВОРЫЦЬ»
⊙ «ВОГНЕННАЯ КАРОНА»

Новую каляровую мастацкую кінастужку «ДЗЕЦІ З АТЭЛЯ «АМЕРЫКА» выпускае на экраны рэспублікі Літоўская кінастудыя. Дзеянне фільма адбываецца ў Літве. На прыкладзе літоўскіх падлеткаў аўтары расказваюць пра моладзь 70-х, пра ўвесь той мімалётны, няўлоўны антураж, які знік разам з тым пакаленнем: аб зборышчах на пустках і руінах; аб хіпі і камсамольскіх фарысеях; аб музыцы «Бітлз» і міліцэйскіх дубінках... Аб тым, як улады, якім быў страшны нават прывід непадпарадкавання, бязлітасна распраўляліся з іншадумцамі.

Пастаноўку карціны па сцэнарыю Мацея Дрыгаса ажыццявіў рэжысёр Раймундас Банёніс. У галоўных ролях выступаюць Аўгустас Шавяліс, Габія Ярамінайтэ, Раландс Казлас, Лінас Паўгіс.

****

Вышэйшыя курсы сцэнарыстаў і рэжысёраў Дзяржкіно СССР, кінастудыя «Узбекфільм», комплексны цэнтр эксперыментальнага кінамастацтва «Эквіс» перадаюць на суд гледачоў новую каляровую мастацкую кінастужку «САЛДАЦКАЯ КАЗКА». Аўтар сцэнарыя — Зульфікар Мусакаў пры ўдзеле Мікалая Гейко, рэжысёр-пастаноўшчык —Зульфікар Мусакаў.

Н-ская часць. Першая рота. Усё, як усюды: «дзяды» і «салагі», палітзаняткі і страявая, адбоі і пад'ёмы. І медсястрычка, некаранаваная мясцовая каралева, — не таму, што прыгожая, а таму, што адзіная тут жанчына.

Але асноўныя падзеі фільма адбываюцца не на фоне гэтага шаблонна-гарнізоннага антуражу, а за сценамі казармы, куды праз агароджу пасля адбою трапляюць салдацікі.

У галоўных ролях заняты Мікалай Гейко, Аляксандр Заўялаў, Павел Ягораў, Алена Лапатко.

****

На эксперыментальнай студыі кінастудыі «Эквіс» знята і новая каляровая мастацкая кінастужка «МАРСКАЯ РАКАВІНА». Яе паставіў рэжысёр Анатоль Газыеў па свайму сцэнарыю. Фільм расказвае аб тым, як па-рознаму складваліся адносіны з людзьмі ў маладога хлопца, які выпадкова трапіў у чужы горад.

Выканаўцу галоўнай ролі Фурката Файзіева гледачы маглі бачыць у карцінах «Юнацтва генія» (маленькі Хусейн), «Нявеста з Вуадыля» (Ядгар), «Бывай, зеляніна лета...» (падлетак Цімур).

****

Выкліча цікавасць у гледачоў і новая каляровая мастацкая кінастужка «МАЛПА, ЯКАЯ ГАВОРЫЦЬ» вытворчасці студыі «Фенікс-фільм» пры ўдзеле «Масфільма». Аўтар сцэнарыя і рэжысёр-пастаноўшчык — Георгій Аўчарэнка.

У цэнтры гэтай прыгодніцкай сатырычнай кінакамедыі, якая расказвае аб узаемаадносінах людзей і звяроў, — гісторыя выкрадання гаворачай малпы. Абаяльны Армен Джыгарханян выконвае ў фільме ролю афярыста, злодзея і прайдзісвета Эдмана Галадухіна, які паставіў сваю неганаровую «справу» на сучасную навукова-тэхнічную аснову — з камп'ютэрам, відэасістэмай, радыётэлефонамі і г. д. Эдман вывучае «кан'юнктуру Птушынага рынку», крадзе жывёлін і спекулюе імі.

У фільме здымаліся таксама Барыс Новікаў, Валерый Залатухін, Віктар Ільічоў, Міхаіл Какшэнаў, Людміла Нільская, Таццяна Догілева, Наталля Крачкоўская.

****

Румынскімі кінамайстрамі знята новая каляровая мастацкая кінастужка «ВОГНЕННАЯ КАРОНА». Аўтар сцэнарыя — Франчыск Мунцяну, рэжысёр — Серджыу Ніколаеску. Галоўны герой гэтай вострасюжэтнай кінакарціны — моцны і высакародны капітан Гарун, які здолеў выратаваць наследніка прастола, уладальніка старажытнай залатой кароны.

У нашых суседзяў

Паведамляе ўласны карэспандэнт «Звязды» у краінах Балтыі Алег КРУЧОК:

ЛІТЫ — ЯК СНЕГ НА ГАЛАВУ!

Лібералізацыя цэн, на якую пайшоў урад Літвы, безумоўна, адзін з самых радыкальных крокаў у эканамічным сэнсе. Як лічаць ва ўрадзе, гэта — першы этап рэформы, завяршэннем якой будзе ўвядзенне ўласнай валюты.

Папярэднія вынікі такія: у магазінах практычна пустыя паліцы, цэны значна вышэй дапушчаных урадам і — адчуванне поўнай невядомасці, што будзе заўтра. Відаць, на першым часе не ўдасца пазбегнуць хаосу ў цэнавай палітыцы. Паводле прагнозаў спецыялістаў, да пачатку наступнага года ўсё ўладкуецца, але цэны ўсё роўна будуць расці. К сярэдзіне наступнага года рост цэн спыніцца на нейкім узроўні, і вось толькі тады можна вырашаць пытанне аб увядзенні ўласнай валюты.

Думка спецыялістаў заслугоўвае ўвагі, але ва ўрадавых колах упарта цыркулююць чуткі аб хуткім увядзенні літа. Ужо існуе Закон аб уласнай валюце і створана дзяржаўная камісія

Апрача хваляванняў вакол літа, з'явіліся і новыя праблемы. Так, з наступнага года, паводле папярэдніх даных, жыхары Вільнюса будуць атрымліваць гарачую ваду толькі два разы на тыдзень, тэлебачанне будзе працаваць толькі з 20 гадзін без цэнтральнай і расійскай праграм, на 3 працэнты знізіцца падача цяпла ў кватэры. Прычына такіх новаўвядзенняў — недастатковая колькасць цеплаеыравіны.

«АГЕНТЫ КРАМЛЯ» ПАГРАЖАЮЦЬ ЗАБАСТОЎКАЙ

29 лістапада практычна ўсе галоўныя газеты Літвы выйшлі з пустымі паласамі і са зваротам да Вярхоўнага Савета. Журналісцкія калектывы патрабуюць значна знізіць падатак з продажу газет і пратэстуюць супраць агульных абвінавачванняў з боку некаторых парламентарыяў у тым, што ў газетных калектывах шмат «агентаў Крамля», што газеты працуюць па «камуністычнаму заказу».

Калі патрабаванні газетчыкаў не будуць задаволены, то яны маюць намер аб'явіць бестэрміновую забастоўку. Пакуль невядома, хто застанецца ад гэтага ў выйгрышы. А ў пройгрышы, як заўсёды, чытачы. Між іншым, журналісты мяркуюць, што такая акцыя прымусіць заходнія краіны звярнуць увагу на бяспраўнае становішча прэсы ў Літоўскай Рэспубліцы.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

7 снежня

Праграма Беларускага тэлебачання

11.15. Знаёмцеся — Гомельскі камерны хор.
11.40. Паказвае Брэст. «Зямля і людзі».
12.40. «Будзьце здаровы!» Залішняя вага — фактар рызыкі. Прамая лінія.
13.45. «Полацкі сшытак». Старажытная беларуская інструментальная музыка ў выкананні ансамбля школьнікаў «Спадчына».
14.20. «І карабель плыве...» Па матывах фільма Федэрыка Феліні. Часткі 1-я і 2-я.
16.35. «Амега-спорт» прадстаўляе: «Дынама» буйным планам. Эдуард Малафееў.
17.35. Урокі бізнесу. Этыка рынку.
19.00. Панарама.
19.30. Нашы госці — сям'я дактароў Данскіх.
20.45. Калыханка.
21.00. Іграе фартэпіянны дуэт — Віялета Льдокава і Валерый Баравікоў.
22.00. Тэлебіржа.
22.15. Кінакамедыя, «Пакуль уладарыць мара».

Першая праграма

11.45. Інстытут чалавека.
12.30. Фігурнае катанне. Чэмпіянат СССР. Жанчыны. Адвольная праграма.
13.15. «Бурда модэн» прапануе...
13.45. «Мае Кіжы». Расказвае Савелій Ямшчыкоў.
14.15. «Новыя імёны». Музычная праграма.
15.00. ТСН (з сурдаперакладам).
15.15. Фільмы рэжысёра А. Каліка. «Кахаць».
17.00. ЭХ. Экалагічная хроніка.
17.15. Рок-урок.
18.15. «Пчала Мая». 23-я серыя «Як вызвалілі цвыркуна».
18.40. Фігурнае катанне. Чэмпіянат СССР. Адвольны танец.
19.30. Маст. фільм «Апошняя ноч Шахеразады».
21.00. Інфармацыйная праграма.
21.35. Фігурнае катанне. Чэмпіянат СССР. Парнае катанне. Адвольная праграма.
22.35. Да і пасля поўначы. У перапынку — ТСН.

Расійскі канал

10.30. «ТэлеЭКА».
11.00. Відэаканал «Плюс адзінаццаць».
13.20. «Дом на Чыстых Прудах».
15.15. Супергульня «Зігзаг удачы». Адборачны тур.
15.25. Свая званіца.
15.40. Белая варона.
16.40. Плаванне. Чэмпіянат Еўропы. Трансляцыя з Германіі.
17.40. Паралелі. «Забаўныя гульні». Частка 2-я.
18.10. «Вакол Булгакава». Перадача 2-я.
18.55. Парламенцкі веснік Расіі.
19.10. «Познер і Донах'ю». Штотыднёвая праграма з ЗША.
20.00. Весткі.
20.20. Добрай ночы, малышы!
20.35. СКВ.
20.45. Людзі кіно. «Яўген Габрыловіч: прызнанне ў каханні».
22.00. Крымінальны канал.
23.00. Весткі.
23.20. Праграма «А».

8 снежня

Праграма Беларускага тэлебачання

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. Парады ўрача.
9.00. Кінакамедыя «Пакуль уладарыць мара».
10.15. Фантклуб. Праграма для аматараў фантастыкі.
10.55. «І не толькі пра каханне...» Паводле вершаў беларускіх паэтаў.
11.20. «У старым куфры». Мультфільм.
11.30. Асілак. Спартыўны клуб. Прамая лінія.
12.10. Эрык Сігл. «Гісторыя кахання». Спектакль Брэсцкага абласнога драматычнага тэатра.
13.50. Кінаэкран-91. Снежань.
15.20. Паміж намі, жанчынамі. Мы і дзеці.
16.05. Грамадская думка. Лёс прадпрыемстваў саюзнага падначалення. Прымае ўдзел старшыня Дзяржаўнага камітэта па прамысловасці Рэспублікі Беларусь У. І. Куранкоў.
17.05. «Ад і да». Тэлебіржа.
17.20. «Плюс — мінус». Гульня-конкурс па пытаннях эканомікі. Перадача 1-я.
18.20. Музычны фільм «Кум куму кахаў і іншыя вясковыя гісторыі».
19.00. Панарама.
19.30. П. І. Чайкоўскі. «Літургія па Іаану Златавусту».
20.45. Калыханка.
21.00. «Мікалай Грыцюк... Мастак, які не патрэбны народу...»
21.45. З фондаў БТ. «Зачараванае кола». 1-я і 2-я серыі.

Першая праграма

8.00. Рытмічная гімнастыка.
8.30. ТСН.
8.45. Тыраж «Спортлато».
9.00. Наш сад.
9.15. Раным-рана.
10.00. На службе Айчыне.
10.45. Мультфільм.
10.55. Ранішняя зорка.
11.55. Клуб падарожнікаў.
12.55. «Ніва». Перадача для сялян.
13.40. Дак. фільм «Мажайскі бастыён».
14.00. Адзін к аднаму (конкурс двайнікоў). Забаўляльная праграма.
15.00. ТСН (з сурдаперакладам).
15.15. Дыялог у прамым эфіры.
16.00. Міжнародны дзіцячы тэатральны фестываль у Еўпаторыі.
17.15. Тхэквандо. Чэмпіянат СССР.
17.40. Міжнародная панарама.
18.10. Уолт Дысней прадстаўляе...
19.00. Фігурнае катанне. Чэмпіянат СССР. Мужчыны.
19.55. Маст. фільм «Гэта здорава, шэф» (Чэха-Славакія). 1-я серыя.
21.00. Інфармацыйная праграма.
21.35. Што? Дзе? Калі?
22.45. Тэлевізійны спартыўны вечар.
1.15. Джазавыя партрэты. Ансамбль «Лідэр» (ЗША).

Расійскі канал

10.55. Імправізацыя Ільі Ластова. «Сорам», «Бег», «Герман».
11.55. Фестываль лялек. «Разанскія агледзіны».
12.05. «Пацешкі». Спектакль Кіеўскага лялечнага тэатра.
12.45. Камера даследуе мінулае. «Хроніка адной дэманстрацыі».
13.55. Святое і вечнае.
14.15. Сустрэча з членамі Канстытуцыйнага суда РСФСР.
15.15. Л. Андрэеў. «Конь у сенаце».
16.00. Джазавы фестываль «Асеннія рытмы 90-91».
16.30. СКВ.
16.40. Плаванне. Чэмпіянат Еўропы. Трансляцыя з Германіі.
17.40. Гонар маю. «Мускулы новай улады».
18.00. Чэмпіянат свету па баскетболу сярод прафесіяналаў НБА.
19.00. «Пецярбургскія магікане». С. Юрскі ў спектаклі «Кюхля».
19.30. «Мае справы — квітнеючыя паляны». Мастак Марына Бялькевіч.
20.00. Весткі.
20.20. Добрай ночы, малышы!
20.35. «Другая руская рэвалюцыя». (Бі-бі-сі). 5-я серыя.
21.30. «Пра хлеб надзённы».
22.00. «К-2» прадстаўляе.
23.00. Весткі.
23.20. Мастацтва высокай моды.
24.00. Эстрадная праграма.

Праграма тэлеперадач

9 снежня, ПАНЯДЗЕЛАК

Праграма Беларускага тэлебачання

16.30. Знаёмства з навакольным светам.
16.45. «Лямзі-Тыры-Бондзі, злы чараўнік», «Вяртанне Дамавічка», «Каменныя музыкі», «Домік для ўсіх». Мультфільмы.
17.30. «Кукурыгу». Фільм-канцэрт.
18.00. Панарама.
18.30. Урачысты вечар, прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння Максіма Багдановіча. Трансляцыя з Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь. У перапынку **(19.30)** — «Эмірат на новы лад». Калыханка.
21.10. «Ганна Ахматава. Рэквіем». Дак. фільм.
21.40. Спартыўны тэлекур'ер.
22.00. Экран беларускага кіно. «Экзамен на дырэктара».

Першая праграма

9.05. Міжнародны дзіцячы тэатральны фестываль у Еўпаторыі.
10.20. Футбольны агляд.
10.50. Народныя казкі і прытчы розных краін. «Злавесны свет» (Аргенціна).
11.00. Мастацкі фільм «Гэта здорава, шэф!» (Чэха-Славакія).
12.00. ТСН.
12.10. Мастацкі фільм «Вярніся, шэф!» (Чэха-Славакія).
13.35. «Ад цябе адны слёзы». Мультфільм.
13.45. Тэлемікст.
14.30. Блакнот.
14.35. Гэта вам трэба?
14.50. Біржавы пілот.
15.00. ТСН (з сурдаперакладам).
15.10. «Гэта было, было...»
15.30. «Жыццё Дон Кіхота і Санча». Фільм 2-гі. 1-я серыя.
16.35. Дзіцячая гадзіна (з урокам французскай мовы).
17.35. «Я хачу гаварыць парускy...» Перадача 1-я.
18.05. Фігурнае катанне. Чэмпіянат СССР. Паказальныя выступленні. У перапынку **(18.30)** — ТСН.
19.35. Мастацкі фільм «Вярніся, шэф!» (Чэха-Славакія).
21.00. Інфармацыйная праграма.
21.35. Аўтарскае тэлебачанне.
23.20. Міжнародная шасцідзённая веласіпедная гонка прафесіяналаў.
24.00. ТСН.
0.15. «Існіна і касцёр».

Расійскі канал

17.00. Мультфільм.
17.15. У свеце жывёл (з сурдаперакладам).
18.00. Сялянскае пытанне. Сустрэча ў клубе журналістаў-аграрнікаў.
19.00. «Заўтра рыхтуецца сёння». Народныя дэпутаты Расіі Н. П. Мядзведзеў і В. В. Бяспалаў.
19.15. «Грані».
20.00. Весткі.
20.20. Добрай ночы, малышы!
20.35. Конны тэатр «Нарты».
21.30. Музычная калекцыя.
21.35. «Пятае кола».
23.00. Весткі.
23.20. «Пятае кола» (працяг).

10 снежня, АЎТОРАК

Праграма Беларускага тэлебачання

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Прышэлец». Кінанарыс.
9.00. Знаёмства з навакольным светам.
9.15. Экран беларускага кіно. «Экзамен на дырэктара».
10.35. «Карпацкія крыніцы». Музычны фільм.
11.15. «Аляксандр Галіч. Выгнанне». Дак. фільм.
12.45. «Ад і да». Тэлебіржа.
13.00. «І зноў аперэта».
13.40. «Граф Арлоў з хутара Марозаўка». Дак. фільм.
14.00. «Сатры выпадковыя рысы». Музычна-паэтычная кампазіцыя.
14.30. Рытмічная гімнастыка.
16.30. Музыка і спевы. 7-ы клас.
17.00. Экран дзіцячага фільма. «Мсціўцы з 2-га «В», «Мой сябар Кнопік, які ведае ўсё».
17.45. «Кошчын дом». Мультфільм.
18.00. «Беламорскія ўзоры». Кінанарыс.
18.15. Фабрыка шукае партнёраў. Яшчэ раз пра тавары народнага ўжытку.
19.00. Панарама.
19.25. Наш каментарый. «Дом публічнасці».
19.30. Бізнесклуб «Партнёр». Прыватызацыя прамысловых прадпрыемстваў у г. Бабруйску.
20.35. «Музыка падводнага свету». Музычны фільм.
20.45. Калыханка.
21.00. «Тры тысячы песень». Дак. фільм.
21.25. Тэлебіржа.
21.40. На сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь.

Першая праграма

6.30. Раніца.
9.05. Музыка ў эфіры. «Выбранае».
9.35. Дзіцячая гадзіна (з урокам французскай мовы).
10.35. Мастацкі фільм «Паехалі, шэф!»
12.00. ТСН.
12.10—12.55. «Манера». Азбука паводзін.
13.45. Тэлемікст.
14.30. Гандлёвы рад.
14.45. Біржавыя навіны.
15.00. ТСН (з сурдаперакладам).
15.10. Сустрэча з акадэмікам М. М. Амосавым у Канцэртнай студыі Астанкіна.
15.30. «Жыццё Дон Кіхота Санча». Фільм 2-гі. 2-я серыя.
16.45. «Лясная хроніка» Мультфільм.
16.55. Дзіцячы музычны клуб.
17.40. Разам з чэмпіёнамі.
17.55. «Спыніся, імгненне!»
18.15. Свет захопленых. «Пад знакам рыбы».
18.30. ТСН.
18.45. «Праект 30».
19.15. Тэлемост «Масква — Індыянаполіс».
19.35. Мастацкі фільм «Паехалі, шэф!»
21.00. Інфармацыйная праграма.
21.35. «Усяму пачатак тут...» Да 170-годдзя з дня нараджэння М. А. Някрасава.
22.35. Міжнародная веласіпедная гонка прафесіяналаў.
23.35. ТСН.
23.50. Ангажэмент тэатра «Плюс».

Расійскі канал

8.00. Ранішняя гімнастыка.
8.15. Французская мова. 1-ы год навучання.
8.45. Французская мова. 2-гі год навучання.
17.00. Спявае Рафаэль Ільясаў.
17.20. Клуб падарожнікаў (з сурдаперакладам).
18.20. «Чалавечы маніфест». Ю. Галанскоў.
19.00. Парламенцкі веснік Расіі.
19.15. Тэлеагляд «Далёкі Усход».
20.00. Весткі.
20.20. Добрай ночы, малышы!
20.35. СКВ (Спецыяльны камерцыйны веснік).
20.45. Прашу слова.
20.55. Прэзентацыя забаўляльнай праграмы «Круіз-аўкцыён».
21.55. Без рэтушы.
23.00. Весткі.
23.20. Тэатральны фургон. «Сола».
0.05. «Рэверс». Забаўляльная праграма Паўднёва-Сахалінскага тэлебачання.

11 снежня, СЕРАДА

Праграма Беларускага тэлебачання

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Каралі галубкі». Кінанарыс.
9.00. Музыка і спевы. 7-ы клас.
9.30. Урачысты вечар, прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння Максіма Багдановіча. Запіс па трансляцыі.
11.40. «Справа не ў рэкордах». Дак. фільм.
12.00. «Сяброў маіх цудоўныя рысы». «Ганначка ў садзе».
12.30. Тэлечасопіс «Капітал».
13.00. «Спяём, сябры!»
14.55. «Не люба — не слухай».
16.30. «Церам-церамок». Лялечны спектакль.
17.15. «Футрачка для хмары», «Дзень загадак», «Адна кропля», «Казкі-невялічкі». Мультфільмы.
18.00. Мерыдыян. Ізраіль: сустрэчы, уражанні, разважанні. Прымае ўдзел народны дэпутат Рэспублікі Беларусь М. А. Фарфель.
18.55. Прафілактыка СНІДу.
19.00. Панарама.
19.25. Наш каментарый. «Беларускі кантон».
19.30. Роднае слова.
20.20. Факты і меркаванні. «Заняпад інтэлекту».
20.45. Калыханка.
21.00. «Бяроста сібірская», «Драўляныя рамёствы». Дак. фільмы.
21.35. Бізнесклуб «Партнёр» прапануе... Біржавыя навіны.
21.40. На сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь.

Першая праграма

6.30. Раніца.
9.05. Дзіцячы музычны клуб.
9.50. Разам з чэмпіёнамі.
10.05. Дак. фільм «Чорны лебедзь».
10.35. «Прэзумпцыя невінаватасці». Мастацкі фільм.
12.00. ТСН.
12.10. «Што? Дзе? Калі?»
13.20. «Запрашэнне». Перадача з Ташкента.
13.50. «Прастор — «Плюс».
14.20. Блакнот.
14.25. Партнёр.
15.00. ТСН (з сурдаперакладам).
15.10. «Сёння і тады».
15.40. «Жыццё Дон Кіхота і Санча». Фільм 2-гі. 3-я серыя.
16.50. П. І. Чайкоўскі. «Славянскі марш».
17.00. Дзіцячая гадзіна (з урокам англійскай мовы).
18.00. «Пункт гледжання».
18.30. ТСН.
18.45. Свет захопленых. «Калекцыянер».
19.00. Футбол. Кубак УЕФА. 1/8 фіналу. «Дынама» (Масква) — «Гент» (Бельгія).
21.00. Інфармацыйная праграма.
21.35. Дак фільм «Дзве радзімы Вальтэра Эбертца».
22.15. Ялта-91.
22.30. «Усе зоркі». М. Хуцыеў.
23.50. ТСН.
0.05. ТБ аб Ці-Ві.

Расійскі канал

17.00. «Зямля трывогі нашай». «Волга ўпадае ў Каспійскае мора».
17.30. Ключ да сусветнага рынку.
18.00. Міжнародны турнір па бадмінтону.
18.30. Паралелі. «Камарова і яго жыхары». Частка 2-я.
19.00. Футбол. Кубак еўрапейскіх чэмпіёнаў. «Спарта» (Чэха-Славакія) — «Дынама» (Кіеў).
20.50. Добрай ночы, малышы!
21.05. Ф. Дзюрэнмат. «Кумір». Тэлеспектакль.
21.50. Крымінальны канал. Дадатак. «Паўвека тайн».
23.00 Весткі.
23.20. На сесіі Вярхоўнага Савета РСФСР.
23.50. Эстрадная праграма.

12 снежня, ЧАЦВЕР

Праграма Беларускага тэлебачання

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Чужы выпадак». Мастацкі фільм.
9.55. «Ане Вескі». Фільм-канцэрт.
10.20. «Рэвалюцыя. Улада. Грошы...».
10.40. «Анатоль ды Валянціна з кардона № 8». Дак. фільм.
11.00. «Дом на Чыстых Прудах». Цэнтр Р. Быкава.
12.30. Шчырасць за шчырасць.
13.00. З любоўю да народнай песні.
13.40. Дак. фільм «Тут мае карані».
14.10. Рытмічная гімнастыка.
14.40. С. Пракоф'еў. Класічная сімфонія № 1.
16.30. Пазакласнае чытанне. 3-ці клас.
16.55. Выступленне ўзорнага дзіцячага хору «Верасок» СШ № 119 г. Мінска.
17.35. «Дзівосная бочка», «Лянівая суконка», «Пекар і гультай». Мультфільмы.
18.00. «Дакрананне». Дак. фільм.
18.30. «Амега-спорт» прадстаўляе: мінскі СКА ў гасцях у «Брука».
19.00. Панарама.
19.25. «Банкруцтва... А хто вінаваты?» Канфлікт у Смалявіцкім праектна-канструктарскім бюро.
19.45. Зачытайце маё пісьмо...
19.50. Тыдзень беларускага ўрада. Служба інфармацыі Савета Міністраў Беларусі паведамляе...
20.05. Хакей. «Дынама» (Мінск) — «Аўтамабіліст» (Свярдлоўск).
20.45. Калыханка.
21.00. «Маё светлае імгненне». Фільм-канцэрт.
21.40. На сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь.

Першая праграма

6.30. Раніца.
9.00. «Справа мінулая». Мультфільм.
9.10. Дзіцячая гадзіна (з урокам англійскай мовы).
10.10. Канцэрт камернага аркестра імя Бартака (Германія).
10.40. Мастацкі фільм «Каманда-33».
12.00. ТСН.
12.10. Паводле зводак МУС.
13.40. Тэлемікст.
14.25. «Прастор — «Плюс».
15.00. ТСН (з сурдаперакладам).
15.10. Дак. фільм «Франтавікі, надзеньце ордэны».
15.20. «Жыццё Дон Кіхота і Санча». Фільм 2-гі. 4-я серыя.
16.25. Фільм — дзецям. «Падарунак».
17.30. «Карысць» — бізнес і палітыка.
18.15. Паводле зводак МУС.
18.30. ТСН.
18.45. ...Да 16 і старэйшым.
19.35. Мастацкі фільм «Каманда-33».
21.00. Інфармацыйная праграма.
21.35. Сустрэча ў Канцэртнай студыі Астанкіна з пісьменнікам Уладзімірам Максімавым.
22.50. ТСН.
23.05. «Успамінаючы Цфасмана».
24.00. Футбольны агляд.
0.30. Тэніс. Кубак «Вялікага шлема».

Расійскі канал

8.00. Ранішняя гімнастыка.
8.20. Іспанская мова. 1-ы год навучання.
8.50. Іспанская мова. 2-гі год навучання.
17.00. «Здароўе» (з сурдаперакладам).
17.30. Размінка для эрудытаў.
18.00. Кантакт-форум.
18.30. «Пад гусеніцамі канверсіі».
19.00. Парламенцкі веснік Расіі.
19.15. Грані.
20.00. Весткі.
20.20. Добрай ночы, малышы!
20.35. Людзі кіно. «Юлія Сонцава: апошняе інтэрв'ю».
21.30. На сесіі Вярхоўнага Савета РСФСР.
21.55. «Пятае кола».
23.00. Весткі.
23.20. «Пятае кола» (працяг).

13 снежня, ПЯТНІЦА

Праграма Беларускага тэлебачання

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Паляванне ў чужой краіне». Кінанарыс.
9.00. Пазакласнае чытанне. 3-ці клас.
9.25. «Вазьмі мяне з сабой». Мастацкі фільм.
10.40. «Казка аднаго сяла». Дак. фільм.
11.00. «К-2» прадстаўляе.
11.55. Крымінальны канал. «Зусім сакрэтна».
12.50. Маладыя мастакі Паўночнай Асецыі.
13.05. «Наша спадчына». Сустрэча з рэдкалегіяй часопіса ў Доме вучоных.
13.50. Заключны канцэрт свята фіна-ўгорскіх народаў.
14.35. Паэму А. С. Пушкіна «Палтава» чытае С. Шакураў.
15.50. «Кінь у мяне яблыкам». Кароткаметражны фільм.
16.30. Экран дзіцячага фільма. «Таямнічы востраў».
18.00. «Прэлюдыя». «Зялёны пропуск». Дак. фільмы.
19.00. Панарама.
19.20. Наш каментарый. «Скаваныя адным ланцугом».
19.25. Аб партыях без дыпламатыі. Размова пра кампартыю на плошчы імя У. І. Леніна ў Мінску.
19.45. Праблемы малых рэк Беларусі. Вілейскі раён.
20.45. Калыханка.
21.00. «Перад канцэртам», «Усмешка Тэракоты». Дак. фільмы.
21.35. Тэлебіржа.
21.50. «Салярыс». Мастацкі фільм. 1-я серыя.

Першая праграма

6.30. Раніца.
9.05. «Пра Ксюшу і камп'юшу». Мультфільм.
9.25. «Новыя імёны». Музычная праграма.
10.10. ...Да 16 і старэйшым.
10.55. «Старэчая справа». Тэлеспектакль.
12.00. ТСН.
12.10. Футбольны агляд.
14.00. Біржавыя навіны.
14.30. Блакнот.
14.35. Брыдж.
15.00. ТСН (з сурдаперакладам).
15.10. «Таму і дарагія мне людзі...» Музычная кампазіцыя.
15.40. «Жыццё Дон Кіхота і Санча». Фільм 2-гі. 5-я серыя.
16.45. Дак. фільм «Ад Даўгава да Эры».
17.30. Студыя «Антрэпрыза» прадстаўляе.
17.45. Чалавек і закон.
18.30. ТСН.
18.45. Свет захопленых. Дамашні клуб.
19.00. Канцэрт маладзёжнага аркестра краін эканамічнага супольніцтва. Дырыжор — К. Абада.
20.00. «ВІD» прадстаўляе: «Поле цудаў».
21.00. Інфармацыйная праграма.
21.35. Другое аддзяленне канцэрта маладзёжнага аркестра краін эканамічнага супольніцтва.
22.50. «ВІD» прадстаўляе. У перапынку — ТСН.
2.25. Тэніс. Кубак «Вялікага шлема».

Расійскі канал

8.00. Ранішняя гімнастыка.
8.15. Час дзелавых людзей.
9.45. Англійская мова. 2-гі год навучання.
17.00. Мультфільм.
17.25. «На раздарожжы...» (Абмеркаванне новага падручніка грамадазнаўства).
17.50. Свет грошай Адама Сміта.
18.30. Дзелавая жанчына.
19.00. «Скаўт, будзь гатовы!»
19.30. Гонар маю. «...Але паранейшаму камісары».
20.00. Весткі.
20.20. Добрай ночы, малышы!
20.35. Дак. фільм «Другая руская рэвалюцыя» (Бі-бі-сі). 6-я серыя.
21.30. Вечар аўтарскай песні. Перадача 1-я.
22.25. На сесіі Вярхоўнага Савета РСФСР.
23.00. Весткі.
23.20. Джаз-тайм. Дадатак.

14 снежня, СУБОТА

Праграма Беларускага тэлебачання

8.30. Раніца рэспублікі.
8.40. «Салярыс». Мастацкі фільм. 1-я серыя.
10.00. Паказвае Гродна. Гарадніца. Літаратурна-мастацкі часопіс.
11.00. Тыдзень планеты.
11.15. Да 100-годдзя з дня нараджэння Максіма Багдановіча. «Нязгасная зорка паэта». Вакальныя творы беларускіх кампазітараў.
11.50. 20 мінут рэдактара.
12.10. Белыя і чорныя. Шашачны клуб.
12.40. Гаворым па-беларуску.
13.05. Сем колераў радасці. Выяўленчая студыя сярэдняй школы № 54 г. Мінска.
13.40. Педагагічны экран. Закон аб адукацыі Рэспублікі Беларусь. Прымаюць удзел намеснік міністра адукацыі Беларусі Г. А. Бутрым, народны дэпутат Беларусі Л. П. Баршчэўскі. Прамая лінія.
14.25. 100 мінут эканомікі.
15.55. «Дзе лебедзі зімуюць». Кінанарыс.
16.05. Зорка.
16.50. Шоу-праграма «Міс Польшча-91».
18.40. Хакей. «Дынама» (Мінск) — «Трактар» (Чэлябінск).
19.20. Панарама.
19.50. Толькі для вас! Канцэрт па заяўках працаўнікоў Мінскага завода гіпса і гіпсавых будматэрыялаў.
20.45. Калыханка.
21.00. «Запрашаем на вячоркі», «Вясельны каравай». Вёска Вузляны Мядзельскага раёна.
22.10. Тэлебіржа.
22.25. «Салярыс». Мастацкі фільм. 2-я серыя.

Першая праграма

6.30. Рытмічная гімнастыка.
7.00. Мультфільмы
7.30. Суботняя раніца дзелавога чалавека.
8.30. ТСН.
8.45. Відэаканал «Садружнасць».
10.00. Ранішняя забаўляльная праграма.
10.30. «Скрозь запал душы». Пра рускага мецэната, калекцыянера і мастака М. К. Ценішаву.
11.15. Канцэрт.
12.15. Відавочнае — неверагоднае.
13.00. Музычны кіёск.
13.30. «ЭХ». Экалагічная хроніка.
13.45. Фільмы рэжысёра М. Каліка. «Чалавек ідзе за сонцам».
14.55. Фотаконкурс «Зямля — наш агульны дом».
15.00. ТСН (з сурдаперакладам».
15.10. Тэлевізійны клуб дзелавых людзей. «Прадпрымальнік».
16.10. «НЛА: неаб'яўлены візіт». Перадача 11-я.
16.40. «Пчала Мая». 24-я серыя «Мая шукае лес».
17.05. Мастацкі фільм «Прадаўжэнне роду».
18.30. «Лотас». Мультфільм.
18.40. Тэніс. Кубак «Вялікага шлема». Паўфінал.
19.20. Дак. фільм «Грамадзянін Андрэй Сахараў».
21.00. Інфармацыйная праграма.
21.35. «Што? Дзе? Калі?»
22.45. Тэатр + Ці-Ві.
0.15. ТСН.
0.30. Тэніс. Кубак «Вялікага шлема». Паўфінал.

Расійскі канал

9.10. Баскетбольны агляд НБА.
9.40. «Пракарміць сябе: гарадскі варыянт».
10.15. «Новы Пігмаліён».
11.00. Відэаканал «Плюс адзінаццаць».
13.00. Педагогіка для ўсіх.
14.00. А. Гладзілін і Н. Іванова ў праграме «На рагу «Праўды» і Ямскога поля».
14.45. Сялянскае пытанне. «Лясныя паляны».
15.00. «Са сваёй званіцы».
15.15. Дак. фільм.
15.25. «М-трэст».
15.55. «Дом на Чыстых прудах».
17.25. Палітаддзел.
18.05. «Вакол Булгакава». Перадача 3-я.
18.55. Парламенцкі веснік Расіі.
19.10. «Познер і Донах'ю». Штотыднёвая праграма з ЗША.
20.00. Весткі.
20.20. Добрай ночы, малышы!
20.35. «Веснік» у Зальцбургу. Ю. Башмет і яго аркестр «Салісты Масквы».
21.30. «Старая плошча».
22.00. Вечар аўтарскай песні. Перадача 2-я.
0.05. Расмузімпарт.

15 снежня, НЯДЗЕЛЯ

Праграма Беларускага тэлебачання

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. Парады ўрача.
9.00. «Салярыс». Мастацкі фільм. 2-я серыя.
10.25. «Я прыйшоў да крыніцы напіцца...» Старадаўнія рамёствы і промыслы калгаса «Новае жыццё» Нясвіжскага раёна.
11.35. «Дзікія лебедзі». Мастацкі фільм з субцітрамі.
13.00. Пра шахматы і шахматыстаў.
13.35. «Пагоня» пад іншаземным сцягам. Беларускія аўстралійцы.
14.20. «Ці хочаце быць прыгожымі?» Спартыўная праграма.
15.20. «Голас». Літаратурна-мастацкі відэаканал для школьнікаў.
16.05. Дабрачынны вечар у дапамогу сем'ям дзяцей-інвалідаў.
17.40. «Ад і да». Тэлебіржа.
17.55. Ало! Ёсць пытанне. Наш госць — генеральны пракурор Рэспублікі Беларусь М. І. Ігнатовіч. Прамая лінія.
19.00. Панарама.
19.25. Палескія замалёўкі. Фальклорны калектыў «Стаўлянчка» з вёскі Ставок Пінскага раёна.
20.10. «Хто ўмее з вас сэрцам чуваць...» Вершы М. Багдановіча чытаюць акцёры мінскіх тэатраў.
20.35. «Шчаслівчык». Мультфільм для дарослых.
20.45. Калыханка.
21.00. «Успамінаючы Вярцінскага». Расказвае піяніст М. Брохес.
21.50. Крок.

Першая праграма

8.00. Спорт для ўсіх.
8.30. ТСН.
8.45. Тыраж «Спортлато».
9.00. Раным-рана.
9.45. На службе Айчыне.
10.25. Ранішняя зорка.
11.15. Клуб падарожнікаў.
12.15. «Ніва». Праграма для сялян.
12.55. «Амік пачынае і...»
13.40. Пад знакам «пі».
15.00. ТСН (з сурдаперакладам).
15.10. Дыялог у прамым эфіры.
15.50. Новае пакаленне выбірае.
17.05. Канцэрт артыстаў балета».
17.30. Народныя казкі і прытчы розных краін. «Няверная жонка» (Марока).
17.40. Міжнародная панарама.
18.10. Уолт Дысней прадстаўляе...
19.00. Нядзельная кіназала. Мультфільм «Разумны сабачка Соня»; Дак. фільм «Гуд бай, СССР».
19.45. Мастацкі фільм «Рэпетыцыя аркестра» (Італія).
21.00. Інфармацыйная праграма.
21.35. «Шчаслівы выпадак». Сямейная тэлевіктарына.
22.35. Тэніс. Кубак «Вялікага шлема». Фінал.
23.35. ТСН.
23.50. Музычны прагноз.

Расійскі канал

8.05. На зарадку станавіся!
8.15. Тэлемарафон «Дзень прымірэння і згоды». У праграме: А. Галіч. «Памятайце, людзі», «Мір нашаму дому». Слова — рэлігіёзным дзеячам розных канфесій; «Каляды адзінокага чалавека». Мастацкі фільм (ЗША): «Скажы, хто твой сябар...» Праграма рэспубліканскіх студый: «Возьмемся за рукі...» Трансляцыя з Іванаўскай плошчы Крамля; «Размова па сутнасці». «Круглы стол» па праблемах міжнацыянальных зносін; Тэлемост «Варонеж — Байканур»; «Калі мы разам». Дабрачынная акцыя ў Архангельску; «Апладысменты». На канцэрце Ж. Бічэўскай; Новыя лідэры. Прамы рэпартаж з Міжнароднай канферэнцыі прадпрымальнікаў у Алма-Аце. У **20.00** — Весткі. У **20.20** — Добрай ночы, малышы! У **20.35** — Дак. фільм «Другая руская рэвалюцыя» (Бі-бі-сі). 6-я серыя.

НАДВОР'Е

7 снежня

Усход, захад, даўжыня дня: Мінск — 8.13, 15.50, 7.37; Віцебск — 8.10, 15.32, 7.22; Магілёў — 8.02, 15.39, 7.37; Гомель — 7.52, 15.44, 7.52; Гродна — 8.27, 16.06, 7.39; Брэст — 8.19, 16.15, 7.56.

Сёння ўдзень па рэспубліцы чакаецца воблачнае з праясненнямі надвор'е, месцамі снег.

Тэмпература паветра ў Гродна, Брэсце — 8—10, Мінску — 10—12, Гомелі — 13—15, Віцебску — 14—16, Магілёве — 15—17 градусаў марозу.

У наступныя двое сутак захаваецца халоднае надвор'е. Тэмпература паветра ўначы 17—22, месцамі 25, удзень 12—17 градусаў марозу, 9-га снежня па паўднёваму ўсходу рэспублікі снег, месцамі завіруха, тэмпература паветра ўначы 13—18, удзень 8—13 градусаў марозу.

Л. САНКЕВІЧ,
інжынер-сіноптык.

Прадаю

шчанят пароды баксёр. Тэл. у Мінску 45-31-18.

СОВЕТСКАЯ БЕЛОРУССИЯ. СЁННЯ Ў НУМАРЫ

«Абзац» і «60 секунд».

Да 100-годдзя з дня нараджэння Максіма Багдановіча выступае з артыкулам **«Не злічыць у небе ясных зорак, не злічыць у сэрцы светлых дум»** член-карэспандэнт Акадэміі навук Рэспублікі Беларусь Алег Лойка.

«Пагоня». Матэрыялы пад гэтай рубрыкай — на ўсіх чатырох старонках.

«Дзяржкамстат СССР аб нашых справах». Эканоміка: праблемы і рашэнні.

Думка. **«З кім гандляваць Захаду?»**

«Хто падыме «Камсамолец»? Паведамляем падрабязнасці.

З пошты. **«Дарагі сервіс».**

Гастролі танцтэатра «Ракаса» са Швейцарыі. **«Упершыню ў Мінску».**

«Галіна Андрэйчанка». Экспрэс-партрэт.

Афіша дня.

Крыжаванка

ПА ГАРЫЗАНТАЛЯХ: 4. Горад на поўначы ЗША. 7. Прыправа з агародніны, гарнір. 8. Рака на Далёкім Усходзе. 10. Карціна мастака-баталіста М. Грэкава. 11. Вадаспад з уступамі. 14. Рускі народны танец. 17. Спартсмен-горнік. 18. Селянін-жывёлавод у Манголіі. 20. Слова, супрацьлеглае па значэнню іншаму слову. 21. Горад у Падмаскоўі. 23. Возера на Віцебшчыне. 26. Судна з дзвюма карпусамі. 29. Рака ў Закаўказзі. 31. Малюнак, узор, нанесены спецыяльным прыстасаваннем. 32. Фартыфікацыйнае збудаванне. 33. Народны паэт-спявак у народаў Каўказа. 34. Салодкае печыва з разынкамі. 35. Грашовае ўзнагароджанне аўтару за твор.

ПА ВЕРТЫКАЛЯХ: 1. Архітэктурна афармлены галоўны ўваход у будынак. 2. Вяршыня Галоўнага Каўказскага хрыбта. 3. Абласны горад на Волзе. 5. Вугламерны прыбор. 6. Пачуццё меры, захаванне правіл прыстойнасці. 7. Каманда на стартавай пляцоўцы ракетнай установкі. 9. Гароднінная культура. 12. Персанаж аповесці Б. Васільева «А зоры тут ціхія...». 13. Згуртаваная група людзей. 15. Пародзісты верхавы конь. 16. Дакумент аб заканчэнні навучальнай установы. 19. Навука аб раслінах. 22. Комплекс усіх снасцей судна. 24. Жыллё ў вандроўнікаў у Азіі. 25. Адміністрацыйна-тэрытарыяльная адзінка ў некаторых дзяржавах. 27. Сукупнасць творчых асаблівасцей мастака, пісьменніка, выканаўца. 28. Каштоўная кармавая сельскагаспадарчая культура. 30. Скандынаўскае старажытнае народнае паданне.

Склаў Валерый ПІНЧУК.
г. Бабруйск.

АДКАЗЫ НА КРЫЖАВАНКУ, ЗМЕШЧАНУЮ 30 ЛІСТАПАДА

Галоўны рэдактар У. Б. НАРКЕВІЧ.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь, калектыў рэдакцыі газеты «Звязда».

НАШ АДРАС: 220041, гор. Мінск, Ленінскі праспект, 77, рэдакцыя газеты «Звязда».

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 32-51-05, аддзела пісьмаў — 32-04-52; 32-41-92, рэкламы і аб'яў — 32-35-91, навін — 32-60-13.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні неабавязкова адлюстроўваюць пункт гледжання рэдакцыі.

Друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку»

Тыраж 102.822.
Індэкс 63850.
Зак. № 235.

Выходзіць 250 разоў на год.

М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12